

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У РОЗМАЇТТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

**(ІНТЕГРОВАНІ КУРСИ «МИСТЕЦТВО»,
«ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА»)**

**Черкаси
2011 рік**

У розмаїтті навчального процесу. (Інтегровані курси «Мистецтво», «Художня культура») Черкаси: ОПОПП – 2010.- 66 с.

Укладач:

Щербенко С.К., методист Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників

Рецензенти:

Волошенко О.В., завідувач кафедри психології Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників, кандидат педагогічних наук;

Озінська М.І., учитель-методист із зарубіжної літератури та художньої культури Черкаської приватної загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів «Перлина» Черкаської міської ради Черкаської області

У методично-практичному посібнику представлено методичний ресурс (інтерактивні форми і методи проведення уроків та різних позакласних заходів, сценарії свят, вечорів, творчих змагань КВК, цікавий довідковий матеріал) з інтегрованих курсів «Мистецтво» та «Художня культура».

Посібник буде корисним для практичного використання вчителями образотворчого, музичного мистецтв, інтегрованих курсів «Мистецтво» та «Художньої культури» для підготовки до уроків та в позакласній роботі.

Рекомендовано до друку вченою радою Черкаського ОПОПП.
Протокол № 1 від 18.03.2011 року.

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИКЛАДАННЯ ІНТЕГРОВАНИХ ПРЕДМЕТІВ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ЦИКЛУ

«Світ вступає у століття людини.
Більше, ніж будь-коли, ми зобов'язані
думати зараз про те, що ми вкладаємо
в душу людини».

В.О. Сухомлинський

Сьогодні, як ніколи, актуально звучать слова В.О. Сухомлинського, який вкладав у поняття формування духовного світу людини «розвиток і задоволення моральних, інтелектуальних і естетичних запитів та інтересів у процесі активної діяльності». Що здатне формувати свідомість, підсвідомість, інтелектуальну емоційно-почуттєву та вольову сфери, моральне і фізичне здоров'я людини? Однозначно, це – мистецтво.

Художньо-естетична освіта завдяки розмаїттю засобів впливу на особистість і потенціальним можливостям посідає особливе місце в системі загальної середньої освіти, впливаючи на процес саморозвитку людської духовності, залучає людину до світових художніх надбань, що позитивно позначається на творчих здібностях не лише окремої особистості, а й суспільства в цілому як у певно визначених історичних умовах, так і в умовах його власного самовідтворення.

Вивчення художньо-естетичних дисциплін як цілісного компонента мистецько-культурологічної шкільної освіти передбачає:

—надання на уроках мистецтва першочергового значення сприйняттю та інтерпретації творів, що є доступним для всіх без винятку учнів, на відміну від практично-виконавської діяльності, яка об'єктивно виявляє і демонструє різний рівень творчих здібностей учнів;

—обізнаність учителя щодо змісту паралельного мистецького предмета (музика — образотворче мистецтво) та узгодження форм і методів їх викладання;

Розкриття тем ґрунтується на розвитку слухових і зорових уявлень школярів: вслухаючись у музику, вони повинні уявляти її зоровий (живописний образ), а розглядаючи твори образотворчого мистецтва, чути в уяві відповідну музику. Учні мають усвідомити, що їхні зорові образи відповідатимуть музиці лише тоді, коли будуть виникати з самої музики, без усілякої надуманості й фантазування.

Учні з цікавістю ставляться до завдання уявити музику, якою «звучить» картина. Розглядаючи репродукцію картини А. Куїнджі «Хмарка», можна запропонувати дітям такі запитання та завдання: «Яка пора року зображена на картині? Яка музика може розповісти про цю весну? Якими засобами музика може виразити захоплення людини весняною красою? Уявіть, якими мають бути мелодія, темп, динаміка, тембр».

Аналогічні запитання можна поставити дітям, демонструючи репродукції картин І. Грабаря «Лютнева блакить», І. Левітана «Весна. Велика вода» В. Непійпива «Ранкові хліба» тощо.

На уроках важливо розкрити ще один аспект органічного зв'язку музики і живопису – зображення процесу народження музики, її сприймання. У

картинах багатьох художників вдало виражається емоційний стан головних героїв (природи, погоди), що може бути суголосним відповідному звучанню музики.

Особливої уваги потребує забезпечення цілісності та наступності у викладанні музичного та образотворчого мистецтва між початковою та основною ланками шкільної освіти, відповідно до змісту навчальних програм. Цю єдність і послідовність може забезпечити вивчення предметів художньо-естетичного циклу за єдиною інтегрованою програмою «Мистецтво» 1-4, 5-8 кл.» (автор Л. Масол та інші). Ця програма структурується за принципом поліцентричної інтеграції знань з виділенням двох домінантних складових - музичне і образотворче мистецтво, які органічно інтегруються між собою (включаючи елементи синтетичних видів мистецтва) на засадах спільного тематизму, виявлення суголосних понять та емоційних станів у різних видах мистецтва.

Викладання цього курсу може здійснюватися одним або двома вчителями, які мають працювати узгоджено за єдиною програмою (кожен по 1 годині на тиждень), відповідно реалізуючи на своєму уроці домінантну лінію (музичне або візуальне мистецтво). Таким чином, вчителі мають послідовно, доповнюючи один одного, розкривати спільну (а для учнів - єдину) тему. Такий підхід не має нічого спільного з викладанням бінарними уроками, на яких присутні два (і більше) вчителі разом. У процесі вивчення даного предмета методично доцільним є формування шкільного розкладу уроків таким чином, щоб музичне мистецтво викладалося першим, щоб уникнути ілюстрування, нав'язування музичних образів творами візуального мистецтва.

Поточне та підсумкове оцінювання даного предмета відбувається окремо відповідно до кожної домінантної лінії — Мистецтво (візуальне); Мистецтво (музичне).

Викладання цього курсу ґрунтується на принципі збереження методичної та дидактичної цілісності у межах кожного виду мистецтва (музичного і образотворчого). Методика викладання кожного з видів мистецтва базується на надбаннях мистецької педагогіки з урахуванням використання інтеграційних технологій та прийомів.

Інтеграція мистецьких блоків здійснюється через:

- використання єдиної тематики для виявлення образної спільності, суголосних емоційних станів засобами різних видів мистецтв;
- мотивацію аудіовізуальних асоціацій (метод зіставлення та порівняння можливостей художніх мов різних мистецтв);
- виявлення єдиних понять у різних видах мистецтва (темп, динаміка, тембр, колорит, гармонія та ін.), виявлення спільності й відмінності у їх визначенні;
- власну художньо-творчу діяльність у різних видах мистецтва; переклад змісту художніх образів з мови одного виду мистецтва на мову іншого;
- органічне введення елементів інших видів мистецтва (театрального, хореографічного, анімаційного, кіно).

Основними видами діяльності на уроках інтегрованого курсу «Мистецтво» залишаються сприймання, аналіз-обговорення творів мистецтва

та практична художньо-творча діяльність учнів (малювання, спів, різноманітні види творчості), у процесі яких формується особистісно-ціннісне ставлення до дійсності та мистецтва, здійснюється розвиток загальних і спеціальних здібностей, художньо-образного мислення, відбувається стимулювання творчого потенціалу особистості, формування базових компетентностей і здатності до художньо-творчої самореалізації, виховуються потреби в духовному самовдосконаленні.

На мистецьких уроках слід повністю відмовитися від авторитарного методу викладу навчального матеріалу і створити гармонійну атмосферу співробітництва, що дозволить найкращим чином розкрити здібності кожного учня.

На уроках різних видів мистецтва слід приділяти увагу ігровим технологіям навчання і виховання з пріоритетністю у початковій та частково - в основній школі: активно застосовувати ігри-драматизації, інсценізації пісень, метод «оживлення картин», ігри-асоціації, театралізовані, народні ігри (дитячі обрядові - заклички, гукання), хореографічні хвилинки; використовувати загадки, ребуси, кросворди, лото, вікторини, конкурси, аукціони, уявні подорожі, круїзи, віртуальні та реальні екскурсії тощо.

Також слід активно використовувати інтерактивні технології навчання та виховання (створення проблемно-пошукових ситуацій, роботу в парах, групах, використання на уроках різноманітних інтерактивних методик — «мозкова атака», «інтерв'ю», «мікрофон», та ін.), які допомагають виконувати дидактичні та розвивальні завдання, створюючи атмосферу взаємної підтримки, взаєморозуміння та взаємоповаги між учнями.

На завершальному етапі художньої освіти в школі культурологічний аспект опанування мистецтв стає провідним. Базовий курс «Художня культура», що, згідно з освітнім стандартом, вводиться у загальноосвітніх навчальних закладах, починаючи з 9-го класу і продовжується у всіх, без винятку, профілях старшої школи (10 – 11 класах), набуває значення узагальнюючого щодо вивчення циклу мистецтв у середній школі. У старших класах загальноосвітніх навчальних закладів гуманітарного спрямування слід приділити увагу поширенню вивчення художньої культури та основ естетики.

Художня культура світу – це предмет, який розглядає загальні закономірності розвитку різних видів мистецтва в їх тісному взаємозв'язку, життєві корені мистецтва, його зв'язок із суспільним рухом епохи, його активну роль у житті людини.

Мета викладання художньої культури світу полягає в тому, щоб, створюючи умови для живого спілкування учнів з шедеврами світового мистецтва на уроках, позакласних заходах і в позашкільному житті, збагачувати їх духовний світ, їх емоційно-естетичний досвід, стимулювати особистий саморозвиток, формувати ціннісні орієнтації, потребу в духовно-естетичному самовдосконаленні, виховувати почуття і допомогти, за словами Достоевського, «відкрити в собі людину».

Фундаментом художньої культури є такі твори мистецтва, що пройшли перевірку часом від витвору майстра перетворились у світові шедеври, водночас зберігши всі ознаки тієї епохи, створюючи могутній вплив на весь наступний розвиток людства. Саме ці визнані часом шедеври і стали тою цариною пізнання людини, що втілюється у конфлікті сюжету (літературному, музичному, живописному), перетворюється в його самопізнання.

Підсумком вивчення окремих тем інтегрованих курсів може стати проведення вікторин, розгадування ребусів, участь у змаганнях КВК, мистецьких вечорах тощо. Все це буде сприяти гармонійному розвитку особистості учнів та їх активному освоєнню світу художньої культури.

Сучасна освіта використовує багато різноманітних позакласних заходів. Частина з них є продовженням роботи на уроках, але є між собою форми, відмінні від звичайних занять, тут можливий вільний вибір тем, нетрадиційне оцінювання і виникнення нових форм спілкування між вихованцями та керівниками (на основі партнерських стосунків), добровільність у виборі діяльності, виховання активності та ініціативності дітей у проведенні різних мистецьких заходів, а також залучення батьків до освітньо-виховного процесу.

Сучасна освіта використовує багато різноманітних позакласних заходів. Частина з них є продовженням роботи на уроках, але є між собою форми, відмінні від звичайних занять, тут можливий вільний вибір тем, нетрадиційне оцінювання і виникнення нових форм спілкування між вихованцями та керівниками (на основі партнерських стосунків), добровільність у виборі діяльності, виховання активності та ініціативності дітей у проведенні різних мистецьких заходів, а також залучення батьків до освітньо-виховного процесу.

У методично-практичному посібнику представлено інформаційно-методичний та практичний ресурс (інтерактивні форми і методи проведення уроків та позакласних заходів, сценарії свят, вечорів, творчих змагань КВК, цікавий довідковий матеріал) інтегрованих курсів «Мистецтво» і «Художня культура» з досвіду роботи педагогів області, які розробляли методичне забезпечення введення цих курсів. Використання посібника дозволить освітянам не лише вирішувати цілі і завдання інтегрованих курсів, а й формувати в учнів інтерес до мистецтва, художньої культури у позанавчальний час.

І. СЦЕНАРІЇ ПОЗАКЛАСНИХ ЗАХОДІВ

ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА, 9 клас

(І семестр)

1. Позакласний захід до теми «Види і мова мистецтва»

« Рыбе – вода, птице – воздух, зверю – лес, степи, горы. А человеку нужна Родина, и охраняют природу – значит охраняют Родину».

М. Пришвин

Наталія Прісич,

учитель музики та художньої культури

Шевченківської спеціалізованої школи-інтернату

(Звенигородський р-н., Черкаська обл.)

Тема заходу: **Образи природи в мистецтві**

Мета: Прищеплювати учням розуміння гармонії, прекрасного, життєво важливого, вчити їх бачити це в житті, жити в гармонії з природою. Розвивати позитивні емоції, почуття, образне мислення. Виховувати любов до рідної природи, бережливе ставлення до неї, гордість за свою щедру Вітчизну.

Обладнання: Магнітофон, аудіо касети («Пори року» П. І. Чайковського, симфонія №1 «Зимні грезы» П. І. Чайковського, уривок із опери Римського-Корсакова „Садко”, „Ранок” Е.Гріга), репродукції картин І. Левітана („Золота осінь”, „Березень”), І. Шишкіна („На півночі дикій”, „Жито”), І. Айвазовського („Шторм на морі”), О. Саврасова („Граки прилетіли”), В. Сєрова („Пейзаж біля річки”), К. Білокур („Квіти”), М. Пимоненко („Вечоріє”), поезія Т. Г. Шевченка («Зоре моя вечірняя», «Реве та стогне...», «Сонце заходить»), Ф. Тютчева («Весення гроза»), М. Некрасов («Зелений шум»).

Хід проведення: **Повідомлення теми і мети.**

Живе на землі Людина. Вона маленька, Земля – велика. Людина займає на землі мало місця, як жук у полі. Але Людина не одна – на землі дуже багато людей. Вони займають всю землю.

В небі журавлі літають зграями, в лісі під ялинками стоїть шапка-комашник, в ньому живуть сім'єю комахи. В морі риба ходить косяками. А люди теж живуть разом. Так жити легше і веселіше. Їздить людина в різні держави, дивиться, як інші люди живуть. Різні держави є. А своя Батьківщина – краща, тому, що вона одна. Все головне у людини – одне. Життя – одне, серце – одне. І Батьківщина теж одна. Без Батьківщини людина, ніби дерево без кореня.

Людина любить свою землю, тому що не може жити без духмяного сіна, без запаху прілого листя в лісі, без дзвінкого джерела, без волошки і ромашки в полі, без заходу і сходу завжди молодого сонця. Людина невидимою ниткою пов'язана з лісовою гущавиною або морським вітром. Без рік і гір людина як без друзів.

Красу рідної природи особливо відчують художники. Шелест листя, запах землі, колір повітря – все це проникло в їхнє мистецтво. Художник бачить природу як живу істоту, навіть нерухомий камінь у нього може сміятися від сонячного тепла чи страждати від зимового холоду.

Тема сьогоднішньої зустрічі „Образи природи в мистецтві”. Ми повинні розуміти і відрізнити прекрасне від огидного, пробуджувати в собі позитивні емоції. Ця тема допоможе нам почути і побачити образи природи у витворах майстрів мистецтва, навчить любити природу, бережно ставитися до неї, гордитися своєю щедрою Землею.

Проводимо евристичну бесіду:

1. Яку роль відіграє природа в житті людини?
2. Чи може природа впливати на людину?
3. Як впливає на людину природа?

Природа завжди надихала великих поетів, художників, музикантів на створення чудових зразків мистецтва. У кожного художника своє бачення природи, кожен по своєму передає різні емоції, враження, настрої. Про такі картини говорять, що в них бачиться душа художника. Живописець бачить в природі не лише форми і фарби, її зриму красу, він прагне проникнути в її „душу”, виразити прихований від очей її характер.

Так розумів своє завдання художник І. Левітан, що володів даром спілкування з природою. Він бачив, відчував щось таке, що не кожен бачить, що і описати не можливо, це не піддається розуму, а досягається любов'ю. Левітан любив цитувати слова Баратинського, які підходили йому як художнику-пейзажисту:

С природой одной он жизнью дышал,
Ручья разумел лепетанье
И говор древесных листов понимал,
И чувствовал трав прозябанье...

Живопис Левітана – один із яскравих зразків живопису настрою. Всі його картини висвітлюють певний душевний стан.

На полотні „**Березень**” ми бачимо і відчуваємо радість від перших кроків весни. Ця радість бачиться у обіймах сонцем будинку. Тонкі, як свічки, подівочому стрункі берізки спішать поділитись радістю з блакитним небом. Земля пробудилась з-під снігу після довгого зимового сну і теж посміхається сонцю.

(Перегляд роботи І.Левітана “Березень”)

А ось робота „**Заглохший пруд**”. Тут зовсім інший настрої. Ніким не порушена тиша, спокій, замріяність старих дерев, соковитість густої трави, роздум із сумом зарослого ставка.

(Перегляд роботи І.Левітана “Заглохший пруд”)

Майже всі пейзажі Левітана музикальні. Його живопис співає. Співають фарби, лінії. Співає сама природа на полотні.

Музичні пейзажі писали такі російські художники як В.Сєров, О. Саврасов, І. Айвазовський, І. Шишкін.

Исаак Левітан був учнем О. Саврасова, пейзажиста, що оспівав поетичну красу російської природи. Однією з кращих картин **Саврасова** є „**Граки прилетіли**”. На полотні зображено вид російського села з невеликою церквою. Прилетіли перші вісники весни – невгамовні граки. З веселим криком вони літають над деревами, клопочуться про своє житло. Сніг ледве почав розтавати, створюючи темні калюжі... Скільки звуків у цій картині! Чуєте, як скриплять криві стовбури беріз, як звучить дзвін, дзюрчить струмок, галасують граки... Народжується ціла мелодія.

(Перегляд роботи О.Саврасова “Граки прилетіли”)

„Пейзаж не має цілі, – говорив Саврасов, – якщо він тільки красивий. Він повинен бути звуком, що відповідає сердечним почуттям. Це важко виразити словом, це так схоже на музику”.

А погляньте на картину **Івана Шишкіна** „**На півночі дикій**”. Над прірвою на кам’яній скелі стоїть самотня сосна.

На севере диком стоїт самотно
На голій вершині сосна.
И дремлет, качаясь, и снегом сыпучим
Одета, как ризой, одна.

М. Лермонтов

(Перегляд роботи І.Шишкіна «На півночі дикій»)

Погляньте, яка вона незалежна, про це свідчить її рівний стовбур, вона не піддається сильним вітрам, колючим морозам. А сніг, зверніть увагу, як щедро прикрив і зігрів її.

А ось робота **І.Шишкіна** „**Жито**” (*Перегляд картини “Жито”*). Широке поле, густе, майже дозріле, жито, важке колосся аж нахилиється до землі. Світле небо, відчувається спів жайворонка, що високо злітає ввись.

Велике і тонке розуміння моря мав художник-мариніст **Іван Айвазовський**. Силу морської стихії, невгамовність хвиль, характер води підтримує небо своєю грізністю, важкими хмарами. Це роботи „**Шторм на морі**” та „**Чисменський бій**” (*Перегляд картин*).

Українська художниця Катерина Білокур, як ніхто інший, змальовувала квіти, робила з них „казку”. І чи то був портрет колгоспниці Наді, чи інших – обов’язково потопав у квітах. В кожній роботі відчувається велика, переповнена любов’ю душа художниці (*Перегляд робіт*).

За допомогою чого художники так влучно створювали образи природи? (*Відповідь учнів*).

Композитори теж дуже часто відтворювали образи природи в музиці. Ось музика Чайковського. Звичайно, і до нього звучали в російській музиці сторінки, присвячені природі, але нікому з композиторів не вдалось так знайти мелодію російського пейзажу, як це вдалось П. Чайковському. В своїй **симфонії „Зимові спогади”** **Петро Ілліч** розкрив трепетний ліризм російської природи. В музиці Першої симфонії злились різноманітні враження і глибоко запалі спогади дитячих років: і дорога в лісі навколо Алапаєвська, і довга дорога в колясці із далекого

Воткінська в Петербург, і враження від північної природи, і острів Валаам... Чується кришталева прозорість, широта, простір, трепетна вечірня тиша зимового пейзажу. (Слухання фрагменту із I-ї симфонії П.І.Чайковського). Всі почуття до рідної природи і її музикальність розкрив Чайковський у **фортепіанному циклі „Пори року”**, 12 п'єс, що присвячені 12-м місяцям року. Цей цикл вражає своєю неперевершеною простотою і внутрішньою живописністю.

Зараз ми почуємо дві п'єси із цього циклу. Спочатку **„Осіню пісню”**. Хто не знає цієї п'єси! Сумна, повна ніжної меланхолії мелодія. Прислухайтеся дуже уважно до цієї музики, і ви побачите, так, саме побачите, як крізь сірі, мінорні осінні хмари постійно пробує проникнути мажорний сонячний промінь. І раптом, нарешті, пробився, але знову все покрилось сумними сірими хмарами... І саме цей нездійснений потяг до сонця, до світлого мажорного звучання надає особливої живописної краси і справжньої перлини російського мистецтва (Слухання „Осіньої пісні” П. Чайковського).

А ось п'єса **„На тройке”**. Стрижень п'єси – світла, пружна, ніби сяюча на морозному сонці, пісенна мелодія російського народного складу. Таку пісню міг співати кучер, не поспішаючи ладнаючи свою тройку у далеку дорогу. (Слухання „Тройки П. Чайковського”). І, нарешті, тройка зірвалась і понеслась. Безтурботно, весело задзвенів дзвіночок, полетів сніг з-під копит, дзвінко заскрипіли полозки, і всю цю веселу картину перериває чудесна, повна сил і простору російська пісня. Який прекрасний музичний пейзаж!..(Слухання).

М. Римський-Корсаков теж майстерно передавав силами музики російську природу. В опері **„Снігурочка”** часто відображається природа з її шумом, дзвоном, голосами птахів. Іноді образи природи несуть справедливість і закономірність життєвих явищ – змін пір року, зіткнення добра і зла, перемога світлого початку. (Звучить фрагмент із опери „Снігурочка”).

В опері **„Садко” Р.- Корсаков** чудово зображує море, володіння грізного Морського царя-владки. Допомогає в цьому арфа. (Звучить фрагмент з опери).

А як змальовано Е. Грігом схід сонця, народження нового дня у п'єсі **«Ранок»!** Чисте повітря пронизує перший промінь, виблискує роса на листі, траві, просинаються птахи. Сонце поступово піднімається, додається сили звучання. І ось. воно з'явилося у всій своїй красі! (Слухаємо „Ранок” Е. Гріга).

На світі багато композиторів, що закохані в природу і цю любов переливають у музичні твори. А за допомогою яких засобів виразності композитори створювали так вдало відповідні образи? (Відповідь учнів).

Поети і письменники так вміло, вдало вишукували порівняння, епітети, вирази, щоб найвлучніше відобразити стан природи. Ось послухайте. (Читання „Зоре моя вечірня”, „Рече та стогне Дніпр широкий”, „Сонце заходить” Т. Шевченка, „Весенняя гроза” Ф. Тютчева, „Зелений шум” М. Некрасова).

Існує багато дивовижних чарівників слова, звуку, пензля, які можуть майстерно передати красу нашої землі. Їхнє мистецтво народжується із почуття любові до своєї Батьківщини, до всього, що її наповнює.

2. Виховний позакласний захід до теми «Жанрова палітра музичного мистецтва»

Наталія Прісич,

учитель музики та художньої культури
Шевченківської спеціалізованої школи-інтернату
(Звенигородський р-н., Черкаська обл.)

Тема заходу:

Співайте, люди, пісня ще жива

О, дивна сило чарівних пісень!
Душа людська підвладна їм віддавна.
Недарма, ні, лунає день у день
По всіх усядах пісня наша славна...

(В. Лагода)

Звучить в запису пісня А. Островського на слова С. Острового "Песня остается с человеком".

В художніх образах мистецтва, в тому числі й музиці, з давніх давен втілювалось усе те, про що мріяла і до чого прагнула людина.

Справді, хіба не про це свідчать казки – цей чудовий витвір народної фантазії з скатертями-самобранками, килимами-літаками, чобітьми-скоророходами, літаючими горбокониками, жар-птицями, золотими рибками та іншим?.. Втілюючи мрії людства, його прагнення до щастя, мистецтво не лише прикрашало нужденне життя трудового народу, але й породжувало віру в краще майбутнє, надихало на працю, на боротьбу.

В музикознавстві існує вираз „вокальна музика”. Його ми досить часто чуємо в розмовах на музичні теми, в оголошеннях по радіо; цей термін нерідко зустрічається і на концертних афішах філармоній, клубів, палаців культури тощо. Всі ми його чуємо, але не всі, мабуть, знаємо, що він означає.

Походить цей термін від італійського слова vocale (вокале), що в перекладі означає – голосовий. Це значить, що вокальною музикою називаються твори, написані для... Як ви думаєте, для чого? (відповідь). Так, для голосу.

З усіх видів музичного мистецтва вокальна музика є найдоступнішою, найпопулярнішою і найулюбленішою народом. Її ми чуємо всюди. А де саме? (відповідь).

Одна із найстаровинніших гілок вокальної музики – вокально-хорова, що народжена для церковної служби.

Муз. А. Архангельського "Да исправится молитва моя"(хор).

Для того, щоб мати насолоду від мистецтва – треба бути художньо освіченою людиною. Чим більше ви будете слухати класичну, хорошу сучасну музику, тим більше будете збагачуватись духовно, сформуєте хороші смаки, зможете глибше зрозуміти музичне мистецтво.

Анатолій Солов'яненко, наш український соловейко, завжди говорив, що „духовність виховується не попсовою музикою, не різними шоу, а серйозною музикою, багатою думками, гармонією, культурою”.

Звучить “Gloria” Вівальді.

Вокальна музика поділяється на: сольний, ансамблевий та хоровий спів.

Хорошие песни волнуют сердца.
Хорошие песни поют до конца.
Они не стареют, ничто им года.
Хорошая песня всегда молода.
Она не подвластна велению мод.
И за душу так же, как прежде, берет.
Такая в ней сила, такая броня:
В атаку поднимет, спасет из огня.

Звучить українська народна пісня “Підкручу я чорнії вуса”(solo з оркестром нар. Інструментів).

Пливуть пісні, грановані до блиску,
У них митець уклав свій запал весь,
Вони йому найкращі обеліски...

(В. Лагода)

Пісня –душа людини, незмінна її супутниця. Спокон віку в Україні співали – у горі і радості, на сімейних і народних святах, в церкві і в школі. Пісня допомагає людині у праці, прикрашає її побут. Невипадково М.В.Гоголь писав: „Пісні для України все: і поезія, і історія, і батьківська могила. Покажіть мені народ, у якого було б більше пісень. Наша Україна дзвенить піснями.”

Український народ з давніх давен мав своїх співців. Вже в XI столітті в Україні існували кобзарі, лірники, бандуристи. Про це свідчать фрески в Київській Софії, де красується прообраз бандуриста. З бандурою українець не розлучається ні в поході, ані в тяжкі чи веселі хвилини життя.

Звучить “Гамалія” Т.Шевченка під супровід бандури.

Щойно ми слухали сольний спів. А чим ансамблевий спів відрізняється від сольного? (відповідь). Залежно від кількості співаків ансамбль змінює свою назву. Які ж вони є? (відповідь). Зараз ми поспробуємо зустрітися з ними і послухати їх.

Муз. М.Лисенка, сл. Г.Гейне – “Коли розлучаються двоє”(дуєт).

В лютий холод пісня нас зігріє,
В жаркий південь студить, як вода.
Хто пісень співати й слухати не вміє,
Той повік щасливим не бува. (С.Островий)

Звучить “Дует Одарки і Карася” із опери Гулака-Артемівського „Запорожець за Дунаєм”.

Яка краса! Усе життя в акорди перелить,
З високих дум і почуття нове життя творить.
Нести любов, будити гнів, творити чудеса...
О, віщий спів! Натхненний спів!
Яка в ньому краса!

(М.Вороний)

Музика О.Білаша, сл. М.Ткача – „Люби мене, не покинь” (тріо бандуристів).

Благословенні будьте, небеса,
І ясне сонце, будь благословенне.
Нехай панує на землі краса
І не шугає полум'я шалене.
Нехай панує на землі добро,
Співає мати пісню колискову,
Хай не конає батечко Дніпро
І вільно лине і далеч світанкову.

Муз. А.Шаповаленка, сл. Т.Шевченка – „На вгороді коло броду” (квартет).

Незмінним супутником українського народу був хорівий спів. Хорове мистецтво – одне з найбільш демократичних видів мистецтва. Розрізняють хорову музику на народну, професійну, світську і культову. В музичному фольклорі хорівий спів побутує у вигляді народної пісні: колядки, щедрівки, сперічуели та інші.

Звучить колядка “Тиха ніч” (хор хлопчиків).

Коли пісні мого краю
Звучать у рідних голосах, -
Мені здається, що збираю
Цілющі трави я в лугах.

(М.Рильський)

Як відомо, музика відігравала велику роль в суспільному житті кожної держави, а особливо в житті Стародавньої Греції. Музичному мистецтву греки надавали важливе морально-виховне значення. Сольний і хорівий спів та гра на музичних інструментах звучали під час спортивних змагань.

Музика була тісно пов'язана з поезією. З тих пір, як великі трагіки Есхіл, Софокл і Евріпід ввели в свої трагедії хори, значення хорової культури зросло.

З'явилися люди, яких стали називати „хорегами”. „Хорег” – це людина, яка брала на себе обов'язки і витрати на утримання і навчання хору. Така повинність „вважалась вельми почесною в Греції. Один з таких хорегів (меценат і меломан) афінянин Лисикрат на честь перемоги свого улюбленого хору в змаганнях між хорами наказав невідомому майстру пам'ятник хору. Було це у 334-му році до нашої ери (фото пам'ятника).

Вітчизняна хорова культура своїм корінням сягає у глиб віків. Надзвичайно важливо, що народ співав без супроводу музичних інструментів. А як називається такий спів? (а capella). Оскільки акапельний спів привчає співаків прислухатися співаків до звучання голосів (власного та інших хористів), то вже на кінець XVIII століття українське мистецтво набуло багаті самобутні традиції хорової творчості та виконавства.

Ще в 1591 році у Львові на привітанні київського митрополита співали 12-голосні твори.

Поліфонічна за своєю природою українська народна пісня завжди служила джерелом розвитку хорової культури. Невипадково саме українська земля породила титанів хорового мистецтва – Дмитра Бортнянського, Максима Березовського і Артемія Веделя, музика яких за багатством змісту й барв хорового звучання стає поруч з геніальними творіннями Генделя і Баха.

Музика М.Березовського “Трисвяте” (виконує хор).

Хоровий спів виховує естетичні якості людини, що впливають на її моральні почуття й психологію. Цієї думки дотримувались і українські композитори: К.Стеценко, Я.Степовий, В.Верховинець, М.Вериківський, М.Леонтович, О.Кошиць, М.Лисенко, С.Воробкевич.

Муз. С.Воробкевича на слова Т.Шевченка “Тече вода”(виконує хор).

20-30-і роки відзначалися масовою хоровою діяльністю в Україні. Наявність хору в кожній школі передбачалася навчальними програмами. Шкільні хори проводили активну концертну діяльність серед населення. Щорічні огляди учнівської художньої самодіяльності сприяли розвитку масових хорів. Потім пройшла заміна оглядів фольклорними фестивалями, по суті, це і загубило, і знищило масовість хорів. Тому в останні два десятиріччя спостерігається втрата багатоголосих традицій хорового співу (нині юнаки й дівчата гуртом не можуть проспівати навіть в один голос і в одній тональності).

Спів є надзвичайно складним мистецтвом. Навчитись добре співати не легше, ніж оволодіти скрипкою чи фортепіано. Ще в XIII ст. Фома Аквінський говорив: “Не вміти співати так само соромно, як не вміти читати”.

Укр. нар. Пісня в обробці Є.Козака “Вийди, Грицю, на вулицю” (виконує хор).

Хоровий спів – прекрасний засіб розвитку творчих і фізичних сил людини. Він корисний навіть для професійних вокалістів. Так, Федір Шаляпін, будучи вже всевітньо відомим співаком, звертався до хормейстера Маріїнського театру з проханням дозволити йому поспівати в хорі, щоб „підправити” свій слух.

Українська народна пісня в обробці М.Леонтовича “Котилася зірка”(хор).

Музика, пісня зокрема – це мова народу, його історія, національне багатство і культура. І треба дбати “щоб пісня завжди була ключем, щоб ніякі рок-метали не захаращували її глибинних народних джерел”. Видатний угорський композитор Золтан Кодай говорив: “Хороші смаки не можна дістати у спадок, їх треба виховувати. А зіпсувати можна вже в ранньому дитинстві. Тут потрібне профілактичне щеплення, яке маємо зробити якомога раніше. Я думав, що музичне виховання дитини починається за 9 місяців до її народження, а тепер чітко впевнений: воно починається за 9 місяців до народження матері дитини.”

Звучить хор “Блаженний день, блаженний час” із опери Гулака-Артемовського “Запорожець за Дунаєм” (хор).

Великий український пісняр Олександр Білаш робив все, щоб наші душі збагачувались:

На білому, на чистому папері –
Душі моєї світиться екран.
І я до неї прочиняю двері,
Щоб ноти випустить на нотний стан.

Як тільки між собою розберуться –
Кому на верх самий, кому – на низ,
І між лінійками, як слід, потруться,
І зроблять для мелодії карниз –

Тоді я обережно, щоб не впали,
Веду по черзі їх на висоту,
Щоб там вони для вас піснями стали
І в душах вбили пустоту.

(О.Білаш)

Звучить пісня О.Білаша на слова М.Ткача “Білі лебеді”(вокальний ансамбль).

Багата мудрість нашого народу. Так про пісню безліч складено прислів'їв:

1. Найдорожча пісня, з якою мати колисала.
2. Пісня до правди доводить.
3. Хто співає в смутку, тому полегша прудко.
4. Пісня ні в добру, ні в лиху годину не покидає людину.
5. Хто співає, той журбу проганяє.
6. Хто співає, у того робота скоро минає.

7. Пісня і праця – великі дві сили.
8. Пісня тиха і тривожна знайде друга вдалині.
9. “Болящий дух врачует песнопенье” (Е.Баратинський).

Мистецтво співу завжди стояло і стоїть на варті високої моралі і краси, що робить людину кращою, цілеспрямованішою на шляху духовного вдосконалення.

Музика М.Лисенка – “Молитва за Україну” (хор).

Як б не гріла груди позолота –
Серед своїх найвищих нагород
Вважаю пісню, вигойдану в нотах,
Що заспівав її народ. (О.Білаш)

Стікає кров’ю пісня світова.
Співайте, люди, пісня ще жива...
Допоки ще не пізно – рятуйте, люди, пісню!
Рятуйте, люди, пісню!

Песня вечно будет жить,
Если сердце к ней лежит.
Если с ней прошел сквозь дым,
Оставаясь молодым.
Если с нею сто дорог
Прошагал – и не изнемог,
Не сумел ее забыть –
Эта песня будет жить!
Співайте, люди, нелюдам на зло,
Співайте, хором - щоб там не було!
Хай спів стрясає груди,
Співайте хором, люди!

***Всі співають “Пісню на добро” – музика І.Карабиця на слова
Ю. Рибчинського.***

ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА, 11 клас
(II семестр)

3. Позакласний захід до теми «Російський і український романси»

Вечір романсу

«Коли мелодію диктує слово»

Наталія Прісич,

учитель музики та художньої культури

Шевченківської спеціалізованої школи-інтернату

(Звенигородський р-н., Черкаська обл.)

(Звучить довільний старовинний романс. Музика повільно затихає.)

Ведучий: Романс... він повний зачарованості і світлого суму. Зустріч із ним завжди бажана і приємна. Сьогодні ми пропонуємо вам таку зустріч. А буде вона з піснями та романсами, які так щедро прикрашають час закоханих, час ніжний, як запах перших конвалій, гарячий, як сонячний морський берег в розпалі літа, чистий, прозорий і ясний, як повітря білих ночей.

Так що ж таке романс і в чому його сила?

Термін “романс” виник в Іспанії і означав розмірений на музичне виконання вірш іспанською, тобто “романською” мовою. Розповсюдившись по інших країнах, “романс” став вокальним жанром.

Спів романсу часто супроводжувала гітара, пізніше – фортепіано, арфа та оркестр.

В Іспанії в XV- XVI ст. освідчення в коханні під балконом “дами серця” було звичайним явищем.

Вновь я здесь, перед балконом,
Лишь померкнул небосклон,
Чтоб гитары тихим звоном
Твой прервать спокойный сон.

Коль посмеет дерзновенно
Кто с другой тебя равнять,
Шпагой я готов мгновенно
Всем ошибку доказать!

И.Бобровников

Звучить романс-серенада М.Глінки на вірші О.Пушкіна

“ Я здесь, Инезилья”

Ведучий: На відміну від пісні, де одна й та сама мелодія супроводжувала всі куплети, в романсі мелодія більш гнучко наслідує зміст тексту і відображає найменші відтінки у вірші.

“Я помню чудное мгновенье”...

Історія цього романсу почалась в 1819 році, коли на одному із вечорів у будинку Олексія Миколайовича Оленіна, президента Академії Мистецтв і директора Публічної бібліотеки, Пушкін (а йому не було тоді і 20 років) побачив 19- річну племінницю Оленіна Анну Керн і переповнився ніжним почуттям закоханості. Цілий вечір він не відводив очей з неї, а коли Анна від’їжджала, Пушкін стояв і проводжав її очима...

(Звучить 2 куплети романсу “Я помню чудное мгновенье”):

Я помню чудное мгновенье:

Передо мной явилась ты,
Как мимолетное виденье,
Как гений чистой красоты.

В томленьях грусти безнадежной,
В тревогах шумной суеты,
Звучал мне долго голос нежный
И снились милые черты.

Улюблена рідними Анна, що виросла в розкоші і достатку, не могла не послухати свого батька, що наполягав на весіллі Анни, якій ішов 17-й рік, та 52-річного генерала Єрмолая Федоровича Керн. Важко уявити велику протилежність: генерал, що вважав книги «дурью» та дівчина, що вчитала в весь свій світ із книг. Про яке кохання з її сторони могла бути мова?..

Але у 1818 році у Кернів народилась дочка Катя, Катерина Єрмолаївна. А в 1819 році сталася перша зустріч Пушкіна та Анни Керн у Оленіних.

(Звучить ще 2 куплети романсу):

Шли годы бурь порыв мятежный
Рассеял прежние мечты,
И я забыл твой голос нежный,
Твои небесные черты.

В глуши, во мраке заточенья
Тянулись тихо дни мои
Без божества, без вдохновенья,
Без слез, без жизни, без любви.

Вона теж не забула Пушкіна, стала шанувальницею його віршів.

Пушкін закохався в Анну Керн пристрасно, благородно, писав їй листи, згадуючи з ніжністю попередні зустрічі з надією на нові.

(Звучать ще 2 куплети романсу):

Душе настало пробужденье:
И вот опять явилась ты,
Как мимолетное виденье,
Как гений чистой красоты.

И сердце бьется в упоенье,
И для него воскресли вновь
И божество, и вдохновенье,
И жизнь, и слезы, и любовь.

З Михайлом Івановичем Глінкою Анна Керн познайомилась в 1826 році.

А що найцікавіше, що Глінка тоді написав музику на слова Пушкіна не для Анни Петрівни, а для її дочки – Катерини Єрмолаївни Керн, на якій він хотів одружитись. Михайло Іванович полюбив таким сильним почуттям дочку, яким Олександр Сергійович полюбив матір – Анну Керн.

Пушкін і Глінка “воздвигли памятник нерукотворный» і Анні Керн, і її дочці, пам’ятник на всі часи “во славу чудного мгновенья” любові. В одному романсі вся історія, яка повторюється із часу в час. Але ніхто і ніколи вже не зможе виразити її так, як це зробили Пушкін та Глінка.

В ті часи, коли ще не було винайдено ні телевізора, ні магнітофона чи програвача, в містах була поширена мода на вечірнє музикування в колі сім’ї чи друзів. Невід’ємною частиною такого музикування були і романси.

Сум душі за коханням, що відійшло, звучить у романсі Н.Харіто на вірші В.Шумського “Отцвели хризантемы».

Хризантема, жизнь моя больная,
Скомканая белая струна,
Ты чадишь в руке, напоминая,
Изможденье, нежность, вкус вина.

К. Сергиенко

Звучить романс “**Отцвели хризантемы**”

Будучи невеликим за об’ємом, романс ніколи не вважався серед композиторів за другорядний жанр.

Романси писали такі всесвітньо відомі композитори, як Чайковський, Глінка, Рахманінов, Шуман, Шуберт, Гріг... Створювалися цілі збірки романсів. До поезії в жанрі романсу є особливі вимоги: вірші повинні бути мелодичними, слова – гармонійно спліталися в рядки, і жодного натяку на побутовість. Створити такі вірші могли Пушкін, Лермонтов, Гете, Тютчев, Тургенєв...

Вірш “В дороге” Тургенєва багато композиторів покладали на музику у формі романсу, але особливу популярність набув романс композитора Абази. Його сприймали, як відображення кохання Тургенєва до Поліни Віардо, великої іспанської співачки, розумної і всебічно обдарованої жінки. Ференц Ліст давав

їй уроки фортепіанної гри, її найкращою подругою була Жорж Санд, а Фредерік Шопен прихилився перед нею ще як і перед композитором. Шарль Гуно присвятив їй оперу “Сафо”, а Камель Сен-Санс – оперу “Самсон і Даліла”. Після гастролей, коли вона від’їздила з Росії, була усипана дорогими подарунками, але найдорожчим подарунком була любов до неї Тургенєва, яка тривала 40 років.

Друзі письменника згадували, що на відношення Тургенєва з Віардо “лег какой-то печальный туман”. Вірш “В дороге” пронизаний “сумним туманом”, гіркотою, тугою в його мандрах за співачкою по Європі.

Звучить романс **“Утро туманное”**, покладений на вірш “В дороге”.

З Росії романс поширився і в Україну, і одразу полонив серця слов’янських міщан та дворян своєю вишуканістю, зовнішнім лоском та пристрасністю.

Звучить романс М. Лисенка **“Не дивись на місяць весною”**.

Окремо слід сказати про український романс. Його мелодика часто нагадує українські народні пісні, що їх так любить український народ. З українських композиторів до жанру романсу зверталися С. Гулак-Артемівський, М. Лисенко, Я. Степовий, Д. Січинський.

Романси прижились на Україні і є невід’ємною частиною нашої національної культури.

Послухайте романс В. Конощенка на вірші Г. Чубач

Я розкажу про квіти і про сад”

Було б дивним не згадати зараз про кращих українських поетів, авторів слів у численних романсах: І. Франка, Л. Українку, О. Олеся і, звичайно ж, Т. Шевченка. Маючи тонку, чутливу до прекрасного натуру, Шевченко захоплювався музикою також. Він із задоволенням і слухав, і виконував пісні та романси у колі друзів і близьких.

Послухайте український романс **“Де ти бродиш, моя доле?”**

(муз. В. Заремби, вірші М. Кропивницького).

Романс звучить і сьогодні. Сучасні співаки також не цураються його. Старовинні та нові романси, створені в наш час, можемо почути в радіо- і телепередачах у виконанні улюблених співаків. Сучасні романси ні в чому не поступаються старовинним. Зараз ви в цьому переконаєтесь.

Звучить сучасний романс **“Мне звездочка упала на ладонь”**.

Выхожу один я на дорогу –
Сквозь туман кремнистый путь блестит.
Ночь тиха, пустыня внемлет Богу,

И звезда с звездой говорит.
М.Лермонтов

Звучить романс в обробці В.Собініна на вірші невідомого поета
“Гори, гори, моя звезда”

Є романси і без слів, призначені для оркестрового виконання, а роль соло часто виконує інструмент, що своїм тембром нагадує людський голос (скрипка, віолончель, рояль..). Прикладом такого жанру є **“Місячний романс”** Є.Володимирова у виконанні на духовому інструменті (баритон).

Романс звучить зі сцени, його використовують в театральних постановках, кінофільмах, він допомагає у відображенні чистого, світлого кохання.

Зокрема при створенні кінофільму “О бедном гусаре замолвите слово” був написаний А.Петровим на вірші М.Цветаєвої **“Романс Настеньки”** (слухання).

Приснилось, що я вернусь додому.
Иду, дивлюсь: мій край, моя земля,
Сміються в сонці золотому
Річки, і села, і поля.

Ось-ось прийду до хатоньки моєї,
Де мати жде мене й не жде,
Я скрикну “Матінко!” до неї,
Вона на груди упаде.

І будуть литись теплих сліз потоки
І в них бринітимуть слова:
“Я ждала, ждала цілі роки
І в’яла, сохла, як трава...”

В.Симоненко

Звучить романс В.Ліпатова на вірші С.Єсеніна

«Ты жива ль еще, моя старушка?»

Что это сердце сильно так бьется?
Что за тревога волнует мне грудь?
Чей это голос в душе раздается?
Ночь всю томлюсь, не могу я заснуть!

Звучить романс **“Не говори, что сердцу больно”**.

Пригадаю усе до слова,
До зітхання згадаю все,
І мене, - в неосяжне,- знову

Хвиля спогадів понесе.
В.Симоненко

Звучить “**Любов настала**” (муз. Р.Паульса).

Романс, як жива істота, радіє, сумує разом з нами, супроводжуючи нас з юнацьких років до тих днів, коли невблаганний час влітає срібні нитки до наших скронь.

Дремлют плакучие ивы...
Думы о прошлом далеком
Мне напевают они.
Сердцем больным, одиноким.
Рвусь я в те прежние светлые дни.

(А.Тимофеев)

Звучить романс із телефільму «Дні Трубніних» «**Белой акации гроздья душистые**» (муз. В.Баснера, сл. М.Матусовського).

В темном зале сейчас только плакал рояль.
Кто-то пел про весну, про любовь и печаль.
Песня смолкла, а лунная ночь за окном
Разлилась голубым серебром.
Пахнет властно черемухой в спящем саду...
Я чего-то так робко, так трепетно жду.
И чего-то до слез и до боли мне жаль.
В темном зале смолкает рояль.

Е. Руссат

Сподіваємось, що наша сьогоднішня зустріч з романсом залишить у ваших серцях спогад, і ті з вас, хто, можливо, не звертав уваги на романс, сьогодні “відкрив” його для себе, а інші, хто знав і любив його, почерпнув для себе щось нове і цікаве.

4. К В К “Ерудит” (11 клас, підсумок за рік)

Наталія Прісич,

учитель музики та художньої культури

Шевченківської спеціалізованої школи-інтернату

(Звенигородський р-н., Черкаська обл.)

Мета гри: узагальнити і закріпити набуті знання з курсу “Художня культура”.

Обладнання: а) для команд: ручки, папір формату А-3, лінійки, прості олівці:

б) для ведучого: фотознімки архітектурних споруд, репродукції картин, пересувна дошка, кнопки, магнітофон, годинник, килимок під “живу скульптуру”, крейда, плакати, електроподовжувач, призи.

Хід гри

Ведуча: - Дорогі друзі, ми зібралися, щоб поговорити про те, що є одвічним –

про мистецтво. Адже мистецтво – це радість для людини, в ньому проявляється її творчість і талант. Сьогодні зустрічаються дві команди веселих і кмітливих знавців мистецтва – учні 10 та 11 класів. Вітаймо їх!

Тепер на нас чекає гра,

Хай буде весела вона і без зла!

Отже, засідання Клубу Веселих і Кмітливих оголошую відкритим!

Як і в кожному КВК у нас є дві команди, які змагатимуться між собою. Це команда **“Кредо”** та команда **“Химери”**.

Також у нас присутні почесні гості та члени журі (представлення членів журі).

Боротьба буде нелегкою, але сподіваємось, що нашим учасникам посміхнеться фортуна. Тож побажаємо всім успіху і перемоги.

1. - Прошу команди привітати один одного і представити свою команду. Максимальна оцінка - 6 балів.

2. - На нас чекає багато цікавих конкурсів, а для початку - конкурс **„Розминка”** у вигляді бліцтурніру:

1) Який собор Києва зображено на 10 гривневій купюрі зразка 2004 року?

(Успенський)

2) Який музичний інструмент не відноситься до духових: флейта, гобой, **ліра**, кларнет?

1) По якій річці бурлаки тягнуть баржу у картині І. Рєпіна? (Волзі)

2) Друковане оголошення про спектакль, концерт, оперу, балет тощо. (Афіша)

1) Який музичний інструмент має три струни? (Балалайка)

2) Музично-хореографічний спектакль? (Балет)

1) Старовинний український народний ляльковий театр. (Вертеп)

2) Який духовий інструмент отримав назву від імені свого винахідника? (Саксофон)

1) Хто автор популярної пісні, мелодія якої стала позивними українського радіо? (Тарас Петриненко)

2) Збірник пісень. (Пісенник)

1) Вид театрального мистецтва, що поєднує спів, музику та елементи драматичного дійства. (Опера)

2) Що є основним виражальним засобом живопису: лінія, **колір**, штрих?

1) Коліскою мистецтва Відродження була...(Італія)

2) Який із цих кольорів не можна отримати в результаті змінування: **жовтий**, зелений, ліловий, жовтогарячий?

1) Як називають образно архітектуру: **застигла музика**, заморожена поема, мертвий живопис?

2) Який із цих композиторів народився на Черкащині: М. Лисенко, О. Кошиць, Березовський?

1) Як називається художник, який зображує тварин: мариніст, **анімаліст**?

2) Який музей знаходиться в Києві: **Музей російського мистецтва**, Ермітаж, Третьяковська галерея?

1) Портрет художника, виконаний ним самим? (Автопортрет)

2) Зображення, яке наочно пояснює або доповнює будь-який друкований текст? (Ілюстрація)

1) Мистецтво проектування і спорудження будівель? (Архітектура)

2) Зображення або візерунок, виконані з однорідних або різних за матеріалом частинок? (Мозаїка)

1) Погрудне, переважно портретне зображення людини в круглій скульптурі? (Бюст)

2) Твір монументального мистецтва, орнаментальна або сюжетна композиція зі скла? (Вітраж)

3. – Переходимо до конкурсу «Домашнє завдання».

а) Командам потрібно було підготувати відомості про шедеври світової архітектури та місць відпочинку з позицій жителів інших планет.

Максимальна оцінка – 5 балів.

Команда “Химери”.

- Доброго дня, земляни! Вас вітають жителі щасливої сонячної планети “Химерфан”. Наша планета – це планета розваг. Наш девіз – це радість, щастя, добра посмішка. Наша експедиція прибула на цю планету, щоб побачити цікаві та знайомі нам розважальні місця. Спочатку нашу увагу привернуло місце, яке нагадувало великого білого лебедя. Коли ми приземлилися, то побачили велику і прекрасну споруду – **Сіднейський оперний театр**. Ця надзвичайна архітектурна споруда виконана із бетону і скла. І, як вважають жителі Австралії, схожа на вітрила в Сіднейському порту. Найбільше вітрило сягає висоти 67 метрів. В цьому театрі – найбільші у світі механічний орган і театральна завіса.

Помандрувавши далі, ми побачили якісь руїни. З інтернету ми швидко з'ясували, що це – руїни **Колізею**, найвидатнішої архітектурної пам'ятки Стародавнього Риму. Колізей мав висоту 48 метрів та амфітеатр на 64 виходи. Він уславився спортивними змаганнями та гладіаторськими боями, жорстокими і кривавими. Довжина кола Колізею сягає майже 500 метрів, у висоту 48,5 метрів. Трибуни амфітеатру вміщали приблизно 50 тис. глядачів. Конструктивні принципи його споруди вражають і понині.

А потім ми опинились в **Зимовому палаці** в Санки Петербурзі й **Ермітажі**, що прилягає до нього, і є найбільшою в світі картинною галереєю і найбільшим музеєм в Росії. Відвідувач повинен пройти 22 км, щоб оглянути 350 залів, в яких експонується 3 млн. Творів мистецтва і архітектурних об'єктів. Для того, щоб оглянути всі експонати музею, затримуючись біля кожного не більше

хвилини, треба затратити 11 років. У цьому грандіозному приміщенні 1050 залів, 1945 вікон, 1786 дверей, 117 сходів.

Ми вже хотіли повернутися назад на нашу планету, але раптом поблизу побачили великий **Літній Сад**. Ще в 1704 році за задумкою Петра I був розбитий палацо-парковий ансамбль, названий “Літній палац царя”, невдовзі він став називатися Літнім Садам. Там є все, чого можна тільки бажати для розважального саду. До середини XVIII ст. в Літньому Саду нараховувалось близько 50-ти фонтанів, була зібрана велика колекція мармурової скульптури (до 200 статуй). А скільки різних видів дерев, водоймищ, узорних квітників, каналів!

А ось в саду монастиря **Реандзі (Японія)**, в Стародавньому Кіото, нема ні гір, ні води, ні дерев, ні жодної квітки, взагалі ніякої рослинності. Тут лише камінці і пісок, що виконують значення символів – поняття пустоти, чистоти. Розміщений сад на рівній площі 19х23 м. Головний матеріал – 15 темних величких каменів гірського походження, довільно об’єднаних в окремі групи, і білий морський пісок. Пісок символізує морську стихію (невипадково по ньому дерев’яними граблями проведені борозни – хвилі). Лише островки зеленого моху, що проріс на каміння, - “посланці” живого світу. Все сприяє спокою і строгості, сприяє зануренню в стан внутрішнього споглядання.

Повідомлення команди “Кредо”.

- Hello! Ми з планети Креденс, що знаходиться в сузір’ї Альдебаран. Наша планета відома тим, що на ній будуються найкращі вежі в усій Галактиці. Ці вежі призначені для того, щоб спостерігати з них за іншими планетами та зірками.

Якось професор Чудайкін помітив у найпотужніший телескоп вежі на вашій планеті, і ми на дослідницькому кораблі прилетіли, щоб познайомитись з ними ближче. Нам сподобалася **Вавілонська вежа**. Існує легенда, що колись дуже давно, ще до нашої ери VII ст., земляни намагалися побудувати таку ж вежу, як і у нас і звели її аж на висоту 90 метрів. Але наш тодішній приятель, боячись, що ця споруда стане кращою, ніж наші вежі, послав на землю космічний легіон, щоб зруйнувати цю семиповерхову різнокольорову споруду, що й було блискуче виконано. З того часу ми тут не були, і зараз нас дуже здивував розвиток земної архітектури.

Найбільше нам сподобалась трьохсотметрова **Ейфелева вежа**, побудована в 1889 році як вхід на Міжнародну виставку. У нас би вона була взірцем архітектури, але чомусь багатьом землянам ця вежа досить довго не подобалась, і навіть сам Ейфель “тікав” від неї, вибираючи в ресторанах місця, де з вікон не було видно “Залізної Ейфі”, як називали цю вежу парижани. Проте нині Ейфелева вежа є символом, емблемою Парижа, гордовито підносячи до неба на висоті 320 метрів (з антеною) свій ажурний силует, відомий в усьому світі.

У горизонтальній проекції Ейфелева вежа спирається на квадрат площею в 1,6 гектари. Вона важить 8600 тонн, і, як запевняють фахівці, було заклепано 2,5 мільйонів заклепок в процесі її спорудження. А споруджена вежа була за разуче короткий час – 26 місяців.

На першій платформі був відкритий ресторан. На другій, на висоті 116 метрів, - газета “Фігаро” обладнала свою редакцію.

Вежа залишалася найвищою спорудою в світі до 1931 року, коли в Нью-Йорк-сіті був побудований хмарочос.

Дуже здивувала нас **Пізанська вежа**. Майже 800 років падає – і ніяк не впаде, незважаючи на те, що відхилення від вертикальної осі нині сягає близько 5-ти метрів! За підрахунками землян, Пізанська вежа має впасти в найближчі 50 років. Але якби наш уряд дозволив втрутитися в справи землян, ми могли б допомогти врятувати їм цей справжній шедевр архітектури. Вежа сягає висоти 55 метрів, а надпис на ній свідчить, що закладена вона у 1174 році.

А найвищою вежею землі вважається вежа Тауер у Торонто – її висота сягає 553 метри. Якби цю вежу, схожу на стрілу з двома капсулами, зменшити в декілька разів, вона б була точнісінько як наш космічний корабель! А ще вона має шпиль!

До речі, шпиль мають і деякі хмарочоси на землі, хоча які це хмарочоси – так, малюки, в порівнянні з нашими. Але один із них став відомим і на нашій планеті Креденс завдяки лазерній пошті. Це **Емпайр Стейт Білдінг** у Нью-Йорку. Цей хмарочос вважався найвищим на Землі протягом 40 років. На ньому побував і навіть знявся в кіно Кінг-Конг, рідний брат нашого Кред-Конга. Розміри споруди дійсно вражають. У ньому 102 поверхи, його висота – 381 метр, а разом з телевежею сягає загальної висоти 449 метрів. На будівництво хмарочоса пішло 10 мільйонів цеглин і 700 кілограмів кабелю. Загальна площа вікон – 2 гектари. Кількість сходинок – 1860.

Культура вашої планети нам дуже сподобалась. Ну, що ж, забалакались ми тут, а нас чекають на нашій прекрасній і веселій планеті Креденс, тому - прощайте!

б) Ще в домашнє завдання входило створення „живої” скульптури чи споруди. Найоригінальніша скульптура оцінюється в 3 бали.

А поки команди готуються – музична пауза!

(Команди представляють свої роботи).

4. Запрошую по одному учаснику від кожної команди для участі в конкурсі “Юний художник”.

Ваше завдання – зобразити школу майбутнього. Техніка виконання довільна, термін виконання – 20 хвилин. Максимальна оцінка – 5 балів. Займіть, будь ласка, свої місця. Час пішов.

5. Для участі в конкурсі “Юних архітекторів” запрошую по два учасники від кожної команди. Вам потрібно сконструювати з конструктора “Lego” власний будинок. Термін виконання – 10 хвилин. Максимальна оцінка – 5 балів.

6. Прошу по одному учаснику від команд для участі в конкурсі “Ерудитів”. Вам потрібно визначити і записати назви архітектурних споруд, що зображені на листівках. Термін виконання – 5 хвилин. Найвища оцінка – 7 балів.

Музична пауза.

7. – А зараз пограємо в гру “**П’ятий зайвий**”. Потрібно викреслити зайве слово. Термін виконання – 10 хвилин. Найвищий бал – 5.

- 1) Костьол, церква, синагога, мечеть, **донжон**.
- 2) Андріївська церква, Маріїнський палац, Києво-Печерська Лавра, **Парфенон**, Золоті ворота.
- 3) Монумент, статуетка, **барельєф**, статуя, бюст.
- 4) Ф. Растреллі, Трезіні, Дух томський, **Л.да Вінчі**, В. Городець кий.
- 5) Мікеланджело, Роден, Мірон, Фідій, **Рафаель**.

8. – Переходимо до **конкурсу капітанів**.

Потрібно:

а) визначити назви і авторів живописних робіт, розміщених на планшеті. За вірну відповідь – 4 бали. Термін виконання – 5 хв..

б) назвати як найбільше прізвищ відомих композиторів. Кількість балів залежить від кількості названих прізвищ.

в) розташувати ці танці за народженням з найдавнішого: вальс, фокстрот, брейк, менует (менует, вальс, фокстрот, брейк).

Правильна відповідь оцінюється в 4 бали.

Музична пауза.

9. – Наступний **конкурс** полягає в тому, щоб визначити назву і автора музичного твору, що прозвучить у запису:

“Турецький марш” (Моцарт)

“Місячна соната” (Бетховен)

“Політ джмеля” (Р.- Корсаков)

“Танець маленьких лебедів” (Чайковський)

“Полонез” (Огінський)

10. А тепер потрібно **показати у формі пантоміми**:

портрет   палітра

олівець   ікона

11. – Внесіть, будь ласка, скриньку з таємницями. У ній знаходяться предмети, які підкажуть вам назви відомих картин. Правильна відповідь оцінюється в 3 бали.

1. Лялька, ніж, персик - ? („Дівчинка з персиками”, В.Серов).

2. Гусине перо, люлька, папір, шаровари - ? („Запорожці пишуть листа турецькому султану”, І.Рєпін).

Музична пауза.

- Ось і підійшла до завершення наша гра.

Тепер, журі, за вами слово,

Бо грали тут усі чудово,

Та щоби сумніви пропали,

Хто кмітливіший, ерудовані ший, веселіший

Ми просимо, щоб ви сказали.

Оголошуються результати гри та вручаються нагороди.

II. ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ З ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ

Наталія Прісич,

учитель музики та художньої культури

Шевченківської спеціалізованої школи-інтернату

(Звенигородський р-н., Черкаська обл.)

1. Конкурс „Жива скульптура чи споруда”

Учні повинні створити „живу” скульптуру чи споруду за власним задумом і обґрунтувати її назву, або скопіювати вже відому скульптуру.

2. Конкурс „Юний художник”, „Юний архітектор”

Учням дається завдання зобразити школу майбутнього, сконструювати з конструктора будинок мрії.

3. Завдання „Розташуй ці танці за часом народженням почавши з найдавнішого”:

Вальс, фокстрот, брейк, менует.

4. Завдання „Відтвори”

Потрібно показати у формі пантоміми, жестів: портрет, олівець, палітру, ікону...

5. Конкурс „Розмова з художником”

Дати відповідь на запитання, написане в жетоні, що його витягнув учасник:

- Якими кольорами ти відтвориш сум, злість, хитрість, веселість?
- Який пейзаж ти подарував би своєму супернику?
- Які шедеври мистецтва тобі подобаються найбільш і чому?
- З художником якого періоду ти хотів би поспілкуватись?
- Який вид візуального мистецтва найбільш подобається і чому?

6. Гра “П’ятий зайвий”

Потрібно викреслити зайве слово.

- 1) Костьол, церква, синагога, мечеть, **донжон**.
- 2) Андріївська церква, Маріїнський палац, Києво-Печерська Лавра, **Парфенон**, Золоті ворота.
- 3) Монумент, статуетка, **барельєф**, статуя, бюст.
- 4) Ф. Растреллі, Трезіні, Духтомський, **Л. да Вінчі**, В. Городецький.
- 5) Мікеланджело, Роден, Мірон, Фідій, **Рафаель**.

7. Конкурс „Розпізнай твір та автора”

Конкурс полягає в тому, щоб визначити назву і автора музичного твору, що прозвучить у запису:

- “Турецький марш” (Моцарт)
- “Місячна соната” (Бетховен)
- “Політ джміль” (Р.- Корсаков)
- “Танець маленьких лебедів” (Чайковський)
- “Полонез” (Огінський)

8.Конкурс „Розминка” у вигляді бліц-турніру:

- 1) Який собор Києва зображено на 10 гривневій купюрі зразка 2004 року?
(Успенський)
- 2) Який музичний інструмент не відноситься до духових: флейта, гобой, **ліра**, кларнет?
  - 1) По якій річці бурлаки тягнуть баржу у картині І. Рєпіна? (Волзі)
  - 2) Оголошення про спектакль, концерт, оперу, балет тощо. (Афіша)
- 1) Який музичний інструмент має три струни? (Балалайка)
- 2) Музично-хореографічний спектакль? (Балет)
- 1) Старовинний український народний ляльковий театр. (Вертеп)
- 2) Який духовий інструмент дістав назву від імені свого винахідника?
(Саксофон)
- 1) Хто автор популярної пісні, мелодія якої стала позивними українського радіо? (Тарас Петриненко)
- 2) Збірник пісень. (Пісенник)
- 1) Вид театрального мистецтва, що поєднує спів, музику та елементи драматичного дійства. (Опера)
- 2) Що є основним виражальним засобом живопису: лінія, **колір**, штрих?
  - 1) Коліскою мистецтва Відродження була.. (Італія)
  - 2) Який із цих кольорів не можна отримати в результаті змішування:
жовтий, зелений, ліловий, жовтогарячий?
- 1) Як називають образно архітектуру: **застигла музика**, заморожена поема, мертвий живопис?
- 2) Який із цих композиторів народився на Черкащині: М. Лисенко, О.Кошиць, М. Березовський?
- 1) Як називається художник, який зображує тварин: мариніст, **анімаліст**?
- 2) Який музей знаходиться в Києві: **Музей російського мистецтва**, Ермітаж, Третьяковська галерея?
  - 1) Портрет художника, виконаний ним самим? (Автопортрет)
  - 2) Зображення, яке наочно пояснює або доповнює будь-який друкований текст? (Ілюстрація)
- 1) Мистецтво проектування і спорудження будівель? (Архітектура)
- 2) Зображення або візерунок, виконані з однорідних або різних за матеріалом частинок? (Мозаїка)
- 1) Погрудне, переважно портретне зображення людини в круглій скульптурі? (Бюст)

- 3) Твір монументального мистецтва, орнаментальна або сюжетна композиція зі скла? (Вітраж)

9. Підготувати відомості про шедеври світової архітектури та місця відпочинку

Сіднейський оперний театр. Ця надзвичайна архітектурна споруда виконана із бетону і скла. І, як вважають жителі Австрії, схожа на вітрила в Сіднейському порту. Найбільше вітрило сягає висоти 67 метрів. В цьому театрі – найбільші у світі механічний орган і театральна завіса.

Руїни **Колізею**, найвидатнішої архітектурної пам'ятки Стародавнього Риму. Колізей мав висоту 48 метрів та амфітеатр на 64 виходи. Він уславився спортивними змаганнями та гладіаторськими боями, жорстокими і кривавими. Довжина кола Колізею сягає майже 500 метрів, у висоту 48,5 метрів. Трибуни амфітеатру вмщали приблизно 50 тис. глядачів. Конструктивні принципи його споруди вражають і понині.

Зимовий палац в Санкт-Петербурзі й **Ермітаж**, що прилягає до нього, і є найбільшою в світі картинною галереєю і найбільшим музеєм в Росії. Відвідувач повинен пройти 22 км, щоб оглянути 350 залів, в яких експонується 3 млн. Творів мистецтва і архітектурних об'єктів. Для того, щоб оглянути всі експонати музею, затримуючись біля кожного не більше хвилини, треба затратити 11 років. У цьому грандіозному приміщенні 1050 залів, 1945 вікон, 1786 дверей, 117 сходів.

Літній Сад. Ще в 1704 році за задумкою Петра I був розбитий палацо-парковий ансамбль, названий “Літній палац царя”, невдовзі він став називатися Літнім Садам. Там є все, чого можна тільки бажати для розважального саду. До середини XVIII ст. в Літньому Саду нараховувалось близько 50-ти фонтанів, була зібрана велика колекція мармурової скульптури (до 200 статуй). А скільки різних видів дерев, водоймищ, узорних квітників, каналів!

А ось в **саду монастиря Реандзі (Японія)**, в Стародавньому Кіото, нема ні гір, ні води, ні дерев, ні жодної квітки, взагалі ніякої рослинності. Тут лише камінці і пісок, що виконують значення символів – поняття пустоти, чистоти. Розміщений сад на рівній площині 19x23 м. Головний матеріал – 15 темних великих каменів гірського походження, довільно об'єднаних в окремі групи, і білий морський пісок. Пісок символізує морську стихію (невипадково по ньому дерев'яними граблями проведені борозни – хвилі). Лише островки зеленого моху, що проріс на каміннях, - “посланці” живого світу. Все сприяє спокою і строгості, сприяє зануренню в стан внутрішнього споглядання.

Вавілонська вежа. Існує легенда, що колись дуже давно, ще до нашої ери VII ст., земляни намагалися побудувати таку ж вежу, як і у нас і звели її аж на висоту 90 метрів. Але наш тодішній приятель, боячись, що ця споруда стане кращою, ніж наші вежі, послав на землю космічний легіон, щоб

зруйнувати цю семиповерхову різнокольорову споруду, що й було блискуче виконано. З того часу ми тут не були, і зараз нас дуже здивував розвиток земної архітектури.

Найбільше нам сподобалась трьохсотметрова **Ейфелева вежа**, побудована в 1889 році як вхід на Міжнародну виставку. У нас би вона була взірцем архітектури, але чомусь багатьом землянам ця вежа досить довго не подобалась, і навіть сам Ейфель “тікав” від неї, вибираючи в ресторанах місця, де з вікон не було видно “Залізної Ейфі”, як називали цю вежу парижани. Проте нині Ейфелева вежа є символом, емблемою Парижа, гордовито підносячи до неба на висоту 320 метрів (з антеною) свій ажурний силует, відомий в усьому світі.

У горизонтальній проекції Ейфелева вежа спирається на квадрат площею в 1,6 гектари. Вона важить 8600 тонн, і, як запевняють фахівці, було заклепано 2,5 мільйонів заклепок в процесі її спорудження. А споруджена вежа була за разуче короткий час – 26 місяців.

На першій платформі був відкритий ресторан. На другій, на висоті 116 метрів, - газета “Фігаро” обладнала свою редакцію.

Вежа залишалася найвищою спорудою в світі до 1931 року, коли в Нью-Йорк-сіті був побудований хмарочос.

Пізанська вежа. Майже 800 років падає – і ніяк не впаде, незважаючи на те, що відхилення від вертикальної осі нині сягає близько 5-ти метрів! За підрахунками, Пізанська вежа має впасти в найближчі 50 років. Вежа сягає висоти 55 метрів, а надпис на ній свідчить, що закладена вона у 1174 році.

А найвищою вежею землі вважається вежа Тауер у Торонто – її висота сягає 553 метри.

До речі, шпиль мають і деякі хмарочоси. Це **Емпайр Стейт Білдінг** у Нью-Йорку. Цей хмарочос вважався найвищим на Землі протягом 40 років. На ньому побував і навіть знявся в кіно Кінг-Конг. Розміри споруди дійсно вражають. У ньому 102 поверхи, його висота – 381 метр, а разом з телевежею сягає загальної висоти 449 метрів. На будівництво хмарочоса пішло 10 мільйонів цеглин і 700 кілограмів кабелю. Загальна площа вікон – 2 гектари. Кількість сходинок – 1860.

10. Конкурс „В екстремальних умовах”

Потрібно зібрати порізану на шматочки картину відомого художника, наприклад:

- Леонардо да Вінчі. „Джоконда”
- Рафаель. „Сикстинська мадонна”
- Д. Ренуар. „Дівчинка з віялом”
- В. Серов. „Дівчинка з персиками”
- М. Приймаченко. „Козак та дівчина”
- Т. Шевченко. „Катерина”

- К. Білокур. „Квіти за тином”

11. Конкурс „Виправ помилки”

„Лакрімоза”	Й. Штраус
„Запорожці пишуть листа...”	І. Левітан
„Танець маленьких лебедів”	І. Репін
„Віденський вальс”	І. Крамської
„Золота осінь”	П. Чайковський
„Невідома”	В. Моцарт

12. Конкурс „Розпізнай картину”

В пакетах знаходяться предмети, які допоможуть відгадати назву картини відомого художника. Наприклад: 1) шишка сосни, 3 іграшкові ведмедики (І. Шишкін. „Ранок у сосновому бору”; 2) лялька, ніж, упаковка з-під персикового соку (О. Серов. „Дівчинка з персиками”); 3) козацька люлька, лист паперу, гусяче перо (І. Репін. „Козаки пишуть лист...”) та інші.

III. Інтегрований курс «мистецтво» (1-4 класи)

Гра на уроках музичного мистецтва

Наталія Скляренко,

учитель музичного мистецтва

спеціалізованої школи I-III ст. № 6

(м. Канів, Черкаська обл.)

Гра- це найбільш вільна діяльність людини, вона завжди бажана та цікава. Вона не існує без задоволення та наснаги, несе з собою енергетичний підйом, веселий настрій, захоплення і натхнення.

В ігровій формі можна проводити як окремі етапи уроку музики, так і весь урок. До кожної теми уроку, окремого виду діяльності можна придумати гру. Для її створення потрібні винахідливість і фантазія. Завдання гри - сприяти активному розвитку музичних здібностей, засвоєнню теоретичного матеріалу. Вона має викликати сильні й тривалі позитивні емоції, бажання навчатися без примусу. Іграм можна вигадати яскраві, образні назви.

1. РОЗКРИТТЯ ТЕМИ УРОКУ

Гра в кореспондентів: скласти опитувальник до однієї з тем програми і опитувати маму, тата, друзів, сусідів, знайомих про їх ставлення до музики. Наприклад, у 8 класі, під час вивчення сучасної музики, кореспонденти можуть запитати: «Яку музику Ви любите?» «А

яку вважаєте сучасною?» У даному випадку кореспондент має змогу познайомитись з думками багатьох людей і порівняти їх зі своїми власними.

Гра «Вартові казкового королівства»: для

підведення підсумків з теми. Учитель оголошує про те, що король та королева казкового королівства запрошують на бал. Усі хочуть на нього потрапити. А перепусткою є відповіді на запитання двох вартових, що стоять на вході до королівства. Основою питань є теми уроків (творчість композитора, теоретичний матеріал).

2. БЕСІДА ТА СЛУХАННЯ МУЗИКИ.

ЗНАЙОМТСТВО З КОМПОЗИТОРАМИ

Гра у психологів, які розуміються на найпотаємніших проявах людської душі. Умови перед слуханням музичного твору: людина прийшла до психолога розповісти про наболіле. Що можна сказати про цю людину?

Гра в археологів. Які розкопали старовинний нотний запис. Завдання: розшифрувавши його, що можна сказати про людину, яка жила 200-300 років тому?

Гра в кінорежисерів, які мають описати свій відеоряд до прослуханої музики.

Гра в композитора, який:

1 варіант розкаже про засоби виразності, необхідні для створення певного музичного образу, характер, жанр, засоби виразності музичного твору, який можна написати до живописного твору.

2 варіант розкаже, який твір він би створив на основі літературного твору, живописного твору, в певних життєвих ситуаціях.

3 варіант - запитає, чи знають його учні (конкретного композитора), творчість, факти біографії

Аукціон композиторів. Умови: учитель показує портрет композитора. Учні, щоб його «викупити», мають «робити ставки» - називати відомості з життя, твори, характеризувати творчість, засоби виразності тощо. Хто назве більше-той переможець.

Гра в детективів використовується для засвоєння поняття «композиторський стиль». Змагаються дві команди, які пропонують одна одній офіційну справу для розкриття незнайомця за музичними прикметами, ознаками «доказами» (жанри, засоби виразності, теми творчості, історія створення окремих творів,

факти «злочину»...). Перемагає команда та кращий детектив. Оцінюється оригінальність «Особової справи злочинця».

Гра «Спіймаємо в долоньки» (молодші класи) застосовується для розширення словникового запасу стосовно емоційно-образних характеристик музичних творів. Після прослуховування твору учитель описує характер, спеціально називаючи неправильні слова. Учні повинні «зловити» правильні слова-характеристики даного твору.

3. ВИВЧЕННЯ МУЗИЧНОЇ ГРАМОТИ

Гра в розвідників (засвоєння поняття «розміщення нот на нотному стані»): вхід до класу через паролі, розшифрування послання, створення свого послання.

«Конструктор» - для складання тривалості нот у такти, тактів вивченої пісні - в мелодії, геометричних фігур різного кольору - у форми музики.

«Лото» - для складання роз'єднаних елементів: назв понять та їх ілюстрацій (схем).

«Казка» - для пояснення вчителем навчального матеріалу (поняття нотної грамоти) у формі казки. Або учням пропонується вигадати свою казку за вивченим матеріалом з будь-якими героями та сюжетом, зрозумілу усім, але так, щоб її головна думка відображала суть навчального матеріалу. Оцінюється оригінальність вигаданого, гумор, незвичність казки.

Пісня-гра «Впізнай, чий це голос» - для розвитку тембрового чуття, по співка І. Арсєєва **«Гра в слова»** - для розвитку динамічного та ладового відчуття.

«Картки» (можуть містити музичні терміни, знаки нотного письма) - дітям роздаються картки, учитель дає визначення терміну, а дитина, що тримає відповідну картку, має вибігти на середину класу; в іншому варіанті - дитина, що отримала картку, сама має дати визначення.

«Музичний рибалка» («Збираємо квіти») -

музичні терміни записуються на вирізаних з паперу рибках (квітах). Учні ловлять рибу (збирають квіти), пояснюють терміни. Хто не може пояснити, кидає рибку назад в озеро. Кращий той, хто наловив більше риби (назбирав більше квітів).

«Кубики» (з буквами) - дитина кидає на стіл кубик і на букву, що випала, має назвати музичний термін. Перемагає той, хто назве більше термінів.

«Дерево мудрості» Учні слухають розповідь учителя про життя і творчість композитора, придумують запитання щодо почутого, записують їх та «вішають на

Дерево мудрості». Кожен підходить до дерева, «зриває» записку, читає, відповідає. Інші оцінюють запитання та відповіді.

ігри конкурси: «Впізнай мелодію», «Змагання музикознавців» (хто краще знає творчість композиторів, факти з їх життя), «Змагання конферансьє» (хто краще оголосить твір).

«Поле чудес» можна використати для кращого запам'ятовування термінів, понять, імен, географічних та біографічних даних, пов'язаних з вивченням творчості композитора.

Ігри-інсценізації (гра «Пантоміма») до творів для слухання: наприклад, Е.Гріг «В печері гірського короля», П. Чайковський «Хвороба ляльки», «Нова лялька», «Марш олов'яних солдатиків».

Ігри-драматизації: розігрування епізодів з життя композиторів: наприклад, казки про В.А.Моцарта, про Л. ван Бетховена.

4. РОЗСПІВУВАННЯ. РОБОТА НАД ВОКАЛЬНО-ХОРОВОЮ ВПРАВОЮ

«Гра-зарядка», яка містить і ритмічну гру «Поїзд» і «Музичне вітання».

«Малюємо голосом» («Музичні малюнки»)

використовується для розвитку вокально-хорових навичок: діапазону (малюємо динозавра від голови до хвоста - 71 «У-у»; малюємо, як злетів метелик - !У «У-у»), дихання, формування м'язів голосового апарату (машина «Бр-р-р») тощо.

1. **Живий рояль»** застосовується для гри на вищих ступенях ладу, засвоєно V, III, VI ступені. Учні діляться на три групи, за кожною з них закріплюється один зі ступенів, а учитель (або учень-учитель) вказує по черзі на одну з груп. Групи відтворюють свої звуки.

«Піраміда» - спів гармонічних акордів.

«Секрет» використовується для співу ступенів ладу, які «по-секрету» показує на пальцях один учень (наприклад, 1,2,3,2,1), клас співає на склад «ма» («льо», «льє»), а інший учень має розгадати «секрет» назвати ступені. Гра розвиває не лише музичний слух, а й пам'ять.

«Музична казка» при розспівуванні може мати найрізноманітніші сюжети. Варто, щоб тематика казки відповідала темі уроку, образам музичних творів уроку. Наприклад, учитель під час вивчення теми «Про що розповідає музика?» може запропонувати учням розповісти казку і придумати до неї свою

музику. Можна почати приблизно так: «Пішли діти в ліс за грибами. Тихо, гарно в лісі, тільки стукає хтось «Тук-тук» (на звук «соль»), напевне, дятел. Стали діти перекликатись, щоб не заблукати: «А-у» (висхідна кварта). Чують їм відповідає зозуля: «Ку-ку». Пройшли діти повз кущик та зачепили перепілки. Вона жалібно заспівала: «Тів-тів-тів» (висхідна мала секунда). Але діти заспокоїли пташку (низхідна велика терція): « Не лякайся, вибач, що ми тебе злякали». (Виконується плавно, протяжно, спокійно, щоб пташка дійсно заспокоїлася). Та ось діти побачили...» (учні самі вигадують героїв, а учитель допомагає їх озвучувати). На наступних уроках можна повторити «казку» й додати інших персонажів.

Гра в учителя, який розспіває клас-хор.

Гра «Мелодія Незнайка» також перевіряє знання нотного тексту пісні, який записується на дошці з помилками.

На кожному етапі розучування пісні можна проводити **гру «Критики»**. Для цього двом-трьом (для першого разу) учням роздаються картки з назвою елементів співу, за якими потрібно слідкувати, а потім «покритикувати», тобто розкрити якість їх виконання хором-класом. Наприклад, це можуть бути елементи: співацька постава, дихання, вступ, закінчення фрази, унісон, дикція.

5. ГРА НА ЕЛЕМЕНТАРНИХ МУЗИЧНИХ

ІНСТРУМЕНТАХ

Гра «Музичний експеримент» - для пошуку нового інструментарію, визначення його «музичних» можливостей: ритмічних, мелодичних, динамічних тощо, а також створення елементарних п'єс на основі таких інструментів

6. РОБОТА НАД ПОСПІВКОЮ. РОЗУЧУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ПІСНІ

«Гра в назву» може бути використана як завдання до показу нової пісні, коли вигадують свою назву твору.

«Луна» повторює за вчителем музичні фрази з пісні: причому «лінива» - лише кінець фрази, «старанна» - повторює кожну фразу двічі, «розумна» співає нотами.

«Ланцюжок» - спів вивченої мелодії по фразах.

«Конструктор» з ритмічних карток (чверть, дві восьмих, чверть з крапкою - восьма і т.д.) - викладається ритм пісні.

• **Гру «Мелодія-лото»** можна грати у двох варіантах. У першому перевіряється знання нотного запису: картки лото містять записані нотами фрази

пісні, з яких потрібно скласти мелодію; в другому - розвивається звуковисотне чуття - картки містять запис усієї мелодії, потрібно слухати виконання учителем цієї мелодії з помилками і фішками закривати фальшиві ноти.

7. ТВОРЧИСТЬ

Творча гра «Знайомство» (ритмізація, мелодізація свого імені) - найперша музична гра в школі. Учитель вітається з класом, пропонує привітатися у незвичайній формі - музичній. На ритмічно-вокальну імпровізацію вчителя музики у формі питання «Як тебе звати?» діти, відповідно, повинні проспівати своє ім'я.

Гра «Казка» спрямована на розвиток літературних творчих здібностей, коли учні можуть створювати казки, де головним героєм були Музика, музикант, інструмент...

Гра «Музичний живопис» повинна розкрити живописні таланти учнів. На «живописних полотнах» можуть бути образи пісень, творів для слухання, власний варіант музичної партитури з вигаданими учнями нотними записами, оркестровкою.

Гра «Естафета» по своїй суті є вокальною імпровізацією, завдання якої — спів нових інтонацій від заданого (попереднього) звука.

8. РУХИ ПІД МУЗИКУ

Для виконання різноманітних рухів під музику існують **пісні-ігри. пісні забави** (збірки «Молодоці» М. Лисенка, «Весняночка» В. Верховинця, « Дитяча розвага», «Українське дошкілля» С. Тираненка). Руховими є також **інсценізації** сюжетно-рольових пісень («Господарство» Я.Степового, «Веселий музикант» А. Філіпенка), інсценізація творів для слухання («Ранок», «В печері гірського короля» Е. Гріга, «марш олов'яних солдатиків» П.Чайковського, «Дощик» В. Косенка).

Крім цього, можна грати в рухливу **гру «Пантоміма»**, завдання якої - вільна передача рухами та мімікою музичних образів, засобів виразності і навіть термінів, що сприяє розвитку творчої уяви, фантазії, пластики рухів.

Гра в диригента спрямована на пластичне вираження музичних творів диригентськими жестами. До гри залучають всіх дітей класу, а кращий диригент керує виконавцями підчас «концертного виконання твору».

IV. ІГРОВІ ПРИЙОМИ ДЛЯ РОЗВИТКУ КОГНІТВНИХ ПРОЦЕСІВ НА УРОКАХ ВІЗУАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

Наталія Лемешева,

*учитель образотворчого мистецтва
спеціалізованої школи I-III ст. № 20
(м. Черкаси)*

1. Гра «Про що?».

Мета: розвивати спостережливість, пам'ять, увагу.

Учитель подумки обирає будь-який предмет із довкілля і, не називаючи його описує учням. Виграє той, хто першим здогадається, про що йдеться. Далі предмет із навколишнього середовища задумують учні. Завдання ускладнюються, коли дається опис природного явища (вітер, сніг, хуртовина) чи процесу (листопад).

2. Гра «Якого кольору?»

Мета: розвивати зорове сприйняття, пам'ять, закріпити поняття про кольори та відтінки.

Учитель. Уважно роздивіться кольори довкілля. З яких кольорів можна отримати ці відтінки на палітрі? (право ставити запитання переходить до того хто найточніше відповість).

3. Гра «Пантоміма» або «Уяви себе».

Мета: розвивати спостережливість та вміння «читати» мову жестів.

Учні подумки обирають собі будь-яку тварину, предмет чи явище і пантомімою відтворюють їх.

4. Гра «Найспостережливіший».

Мета: розвивати спостережливість і зорову пам'ять.

Учитель. Які дерева ростуть перед школою? Скільки росте ялинок?

Які квіти висаджені на клумбі? З якого дерева опало листя найшвидше?

5. Гра «Домалюй».

Мета: розвивати фантазію та уяву.

Завдання 1. Домалювати плями так, щоб вони стали схожими на тварин, птахів, рослин...

Завдання 2. Домалювати елемент, зображений на дошці чи картках, відповідно до того, що учні побачили в комбінації ліній. Завдання можна урізноманітнити: за заданою лінією намалювати певні зображення (листочки, квіти, крила метелика).

Завдання 3. Затушувати (заштрихувати) кого(що) учні побачили в комбінації хаотичних ліній, домалюй-елементи щоб зображення було виразнішим.

6. Гра «Неслухняні картинки»

Мета: розвивати зорове сприйняття, пам'ять, закріпити знання з відповідного навчального матеріалу.

Знайти зайві репродукції у запропонованому наборі із обґрунтуванням вибору.

7. Гра «Очманілі рученята»

Мета: розвивати уяву, фантазію, моторику рук

Виконати малюнок обома руками одночасно, розповісти, що зобразила кожна рука.

8. Гра «Запитання для сусіда»

Мета: закріпити знання з відповідного навчального матеріалу.

Скласти для свого сусіда фіксовану кількість запитань. Можна застосовувати як при аналізі художнього полотна так і при закріпленні вивченого матеріалу.

9. Гра «Зіпсований телевізор»

Мета: розвивати мовлення, залучати до комунікації.

Озвучити відео фрагменти із відеофільмів, малюнки, репродукції.

10. Гра «Відшукай помилки»

Мета: Розвиток зорової пам'яті.

Учням демонструється у проміжок короткого часу певний малюнок, схема малюнку. Після короткого ознайомлення, пропонується заплющити очі, нахилити голови.

Малюнок замінюється на інший у якому є помилки, пропущені деталі тощо.

Завдання 1 .Визначити розбіжності в малюнках.

Завдання 2 . Назвати кількість допущених помилок.

Під впливом мистецтва розвиваються такі самі елементи творчого мислення, як образність, уява, фантазія, що активізують емоційно-чуттєву сферу людини, крім того, розвивається логічне мислення - дедуктивне та індуктивне. Саме таким мисленням багата гра в кросворди, вікторини та ребуси які закріплюють

лексику візуального мистецтва, вчать використовувати у власних висловлюваннях. Кросворди, вікторини та ребуси можна використовувати як на уроках так і в позаурочний час для розвитку мислення, збагачення словникового запасу, термінологічної лексики. Зразки кросвордів подані у додатку.

Додаток 1.

**Розглянь схему засобів виразності,
якими «користуються» музичне і образотворче мистецтва.**

музична форма	композиція малюнка
голосна і тиха динаміка	передній і задній план
мажорний і мінорний лад	світлий і похмурий колорит
музичний тембр	холодні і теплі кольори

Подумай, чи збігаються ці засоби виразності за своїм значенням у музичному і живописному творах

Додаток 2

У. СЦЕНАРІЇ СВЯТ З ВІЗУАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

1. Гра – подорож для учнів 1 – 5 класів „Веселкове намисто”

Тетяна Гаврильченко,

учитель образотворчого мистецтва

Шевченківської спеціалізованої школи-інтернату

(Звенигородський р-н., Черкаська обл.)

Мета: у формі гри-подорожі закріпити з учнями види та жанри образотворчого мистецтва; розвивати творчу уяву, фантазія, спостережливість, навички роботи твердими графічними матеріалами та фарбами; ознайомити з новою

технікою; закріпити знання з теорії образотворчого мистецтва; виховувати дружні товариські стосунки, почуття взаємодопомоги, колективізму; створити чудовий настрій.

Обладнання:

1. Карта з назвою гри і маршрутом подорожі, указка.
2. „Дерево” з призами (скриньки, підставки для олівців, пастелі).
3. П’ять мольбертів, п’ять планшетів для малювання, набори воскових олівців.
4. Стіл, п’ять стільців, п’ять коробок пластиліну, тарілочки, нитки, пензлики, гуашеві фарби, баночки з водою.
5. Гра – складанка „Збери писанку”.
6. Таблиці для журі.
7. Барабан, дзвіночок.

Звучить вальс, парами танцюють учасники хореографічного ансамблю.

Виходить Олівець – малювець:

- Добридень, діти, я, Олівець – малювець, хочу повести вас сьогодні у цікаву гру – подорож „Веселкове намисто”. Моїми помічниками стануть пензлики, фарби та олівці. Ось так, як у чудовому вальсі кружляють ці пари, так і на полотні художника плавно лягають кольорові мазки різноманітних фарб та їхніх відтінків. І крок за кроком, мазок за мазком створюється картина.

(Затишає мелодія, виходять танцюристи)

- Сьогодні ви всі станете учасниками веселої гри, навчитеся нових вправ з малювання та покажете свої знання і вміння. А нагородою за ваше старання стануть чудові призи, що заховані на чарівному дереві у чарівних скриньках під семи замками. І замки ці чарівні, відкриваються вони лише тоді, коли ви справитеся із завданнями. Змагання проходитиме між класами і переможе той клас, який отримає в кожному конкурсі більше балів. Тож кожен з вас повинен старатися, щоб його клас переміг. А шановне журі у складі класоводів буде оцінювати ваші вміння. Тож, починаємо.

Вчитель:

- Наші юні художники знають, що на заняттях з малюнку потрібно малювати олівцями, ручками, і фломастерами, на уроках живопису – гуашевими та акварельними фарбами, а на ліпленні вони творять свої шедеври з глини і пластиліну. І першою нашою зупинкою стане станція „Юний скульптор” .

Завдання конкурсу таке: потрібно якнайшвидше і якнайкраще зліпити свою улюблену квітку і представити її журі. Квітка ця повинна бути не дуже маленькою, щоб її всі змогли побачити. З кожного класу запрошуємо по одному учаснику.

Учні сідають за застелений клейонкою стіл, де лежать п’ять коробок з пластиліну, дощечки, стеки, і починають ліпити.

Олівець – малювець:

- А поки наші юні скульптори чаклюють над своїми квітами, пропонуємо іншим учасникам відправитись на станцію „Плутанка”. Для цього конкурсу залучаємо також по одному учаснику з кожного класу.

Якось один дуже неуважний художник захотів намалювати казку. І так захопився, що коли зупинив свого непосидючого олівця, то вийшла ось яка картина (демонструється). Ваше завдання: впізнати і показати як найбільше героїв цієї казки. За кожен правильну відповідь журі ставитиме по одному балу тому класу, учень якого відповідає. Але за підказку журі зніматиме бали.

Вчитель:

- Наші юні скульптори вже готові представити журі свої роботи.

А ми відправимося на станцію „Пейзаж”.

А чи знаєте ви, що таке пейзаж? (Картини, в яких художники зображають природу, краєвиди міст та сіл, називаються „пейзажами”). Які пори року можна побачити на таких картинах? (Зима, весна, літо, осінь.)

А чи знаєте ви з чого починаємо малювати пейзаж? (З лінії горизонту).

Для участі в наступному конкурсі потрібно вибрати по три учні з кожного класу, які зможуть намалювати пейзаж (дітям дається полотно або папір розміром 1,0 x 0,60 м і воскові олівці або набір пастелі).

А тепер домовимося хто який пейзаж буде малювати: зимову казку, весняну повінь, літній луг або осінній ліс.

Олівець – малювець:

- юні художники отримали складне завдання, але вони справляться з ним. А ми просимо журі оголосити результати двох попередніх конкурсів.

(Слово надається журі).

- А тепер – станція „Весела перерва”, бо нас прийшов привітати ансамбль дівчаток „Росинка” з піснею „Художник”.

(Виходить і співає ансамбль „Росинка”).

Вчитель:

- Ми дякуємо дівчаткам, їх керівникам за чудову пісню і відправляємось на станцію „Чомусиків”.

Потрібно дати правильні відповіді на запропоновані запитання. За кожен правильну відповідь журі ставить відповідному класу по одному балу. Бажаючі відповідати піднімають руку. (Гра з залом)

1. Які кольори є основними?

а) Червоний, жовтий, синій.

б) Жовтий, зелений, оранжевий.

2. Які з названих графічних матеріалів є м'які?

а) Кольорова крейда, вуглина, пастель.

б) Олівець, фломастер, перо.

3. Якщо змішати синій і жовтий, який колір отримаємо?

а) Зелений. б) Оранжевий. в) Коричневий. г) Фіолетовий.

4. Що є основними виражальними засобами живопису?
а) Лінія. б) Колір. в) Штрих.
5. Як називається художник, який зображає тварин?
а) Пейзажист. б) Анімаліст. в) Мариніст.
6. Художники Шишкін, Левітан – це ...
а) Пейзажисти. б) Портретисти.
7. Як змінюється забарвлення предметів з переміщенням вдалину і які кольори використовує художник для їх зображення на дальньому плані картини?
а) Світліші. б) Темніші.
8. Який традиційний вид українського декоративно–ужиткового мистецтва представлено?
а) Монотипію. б) Гратографію. в) Витинанку.
9. За допомогою писачка розписують?
а) Шкрябанку. б) Крапанку. в) Писанку. г) Мальованку.
10. Від якого слова походить слово „писанка”?
Молодці, справилися із завданнями.

Олівець-малювець:

-І поки журі рахує бали, ми подивимось, як справилися із завданням наші юні художники.

(Допомагаємо їм розвернути мольберти і показати картини).

- Молодці. Тепер черга журі оцінити роботи „великих художників”.

Вчитель:

- А ми мандруємо на наступну станцію, яка називається „Ниткографія”.

А називається вона так від слів „Нитка” і „Графо”, що означає „Пишу, креслю, малюю”, тобто на цій станції ми будемо малювати ниточкою, але спочатку послухайте казочку. *(Зачитується казка).*

- Запрошуються по два учні від кожного класу, які візьмуть участь у конкурсі „Що ж намалювала ниточка?”

(На столі стоять фарби, чисті аркуші паперу, вода, пензлики, нитки, тарілочки).

- Перед кожним із вас лежать саме ті цікаві ниточки з нашої казки, за допомогою пензлика пофарбуйте їх у певні кольори, один чи декілька, покладіть на одну половинку листка так, щоб трішки виглядав кінчик ниточки і прикрийте іншою половинкою листка. Прижміть рукою і тягніть за ниточку. А тепер подивимось, який малюнок у кого вийшов і на що ж він схожий. Можна домалювати певні деталі. А журі оцінять малюнки.

Олівець – малювець:

- Надаємо слово шановному журі.

(Підсумок конкурсів „Чомусиків” та „Що намалювала ниточка”).

Вчитель:

- Наша мандрівка продовжується. І прямуємо ми на станцію „Візерунок”. Для участі у грі знову потрібні по два учасники від кожного класу.

- Наш Олівець – малювець сьогодні був не дуже уважним. На цю гру він ніс кошик з писанками, але зачепився, писанки впали і розбилися. Залишилися лише їхні шматочки. Тому прошу вас допомогти зібрати ці шматочки і показати всім, які ж писанки були у кошику. А журі оцінить, хто з учасників справиться швидше і краще.

(Гра „Збери писанку”)

- Просимо болільників підтримати своїх гравців.

- Молодці, справилися із завданням.

- А чи знаєте ви, що наш Олівець – малювець ще й фокусник? І поки журі рахуватиме бали, давайте попросимо його щось нам показати.

(Фокуси Олівця - малювця)

Вчитель:

- А тепер надаємо слово нашому журі і з нетерпінням чекаємо, який же клас набрав найбільшу кількість балів?

Олівець – малювець.

- Настала чудова мить – роздавати подарунки.

- А ну ж, подивимось, чи відкриваються скриньки, коли ви так гарно справилися з усіма завданнями? Так, вони відкриваються! І перший подарунок я вручаю ... класу-переможцю, який набрав найбільшу кількість балів *(вручає представнику класу)*. Наступний подарунок ...

- Тепер у кожному класі стоятиме будиночок для олівців. У ньому вони житимуть і не залишатимуться, як бездомні, лежати на підлозі класу. А ще я дарую вам набори кольорових пастелей, щоб ви змогли помалювати ними у вільний час. Нехай вони будуть у ваших вихователів.

Вчитель:

- Що ж, наша подорож підійшла до кінця і я дякую Олівцю – малювцю, ансамблю дівчаток „Росинка” та учасникам хореографічного ансамблю за допомогу. Чи весело вам було сьогодні?

До побачення. До наступної зустрічі.

СКАРБИ РІДНОГО КРАЮ *(сценарій свята для молодших учнів)*

Мета: розкрити перед учнями секрет справжніх скарбів – витворів рук людських, познайомити їх з народними умільцями, виховувати любов до праці, до народних традицій.

Обладнання: виставка робіт народних умільців, 5 макетів зображення ляльки, столи з інструментами (ножиці, клей, олівці, пензлі, склянки з водою) та матеріали (кольоровий папір, штампи, кольорові стрічки, фарби, нитки з голками, клей), шаблони (ляльки, вінка, фартушка), українська сорочка,

паперові намистинки, подарунки гостям – сувенірні писанки, подарунки дітям – дитячі книжки.

Зал прикрашений виставкою робіт народних майстрів, на сцені – столики з інструментами і матеріалами, пересувна дошка з таблицями „Український народний одяг” та етикетками: „1 клас”, „2 клас”, „3 клас”, „4 клас”, „5 клас”; над сценою напис „Скарби рідного краю”. Ведучі одягненні в українські костюми.

(Звучить тиха мелодія української пісні. На сцені сидять „матуся”, що вишиває сорочку, та „син”).

- Що це буде, нене?

- Українська святкова сорочечка для тебе.

- Яка ж вона барвиста та гарна.

- Ці гарні кольори я брала з усього, на що дивилась: зелений колір – від травички зеленої, червоний – від квітів, що так гарно пломеніють у полі, в саду, на клумбах; золотаво-жовтий – від достиглих колосків жита і пшениці, блакитний – від неба синього, чорний колір подарувала нічка, а білий - день.

- Чому ж українська сорочечка?

- Бо вишиваю такі квіти, які ростуть на нашій землі. А земля наша зветься Україною. І ти – маленький українець.

- А ти, мамо?

- А я, і твоя бабуся - українки і любимо нашу землю, наші квіти. Україна – як наша рідна хата. І тому ми прикрашаємо її своєю невтомною працею *(виходять зі сцени)*.

Учитель. Не те дороге, що із щирого золота зроблене, а те, що руками дорого майстра змайстроване.

Сьогодні до нас у гості завітали жителі нашого села, які своїми невтомними, працюючими руками творять таку дивовижну красу *(демонструються вишивки, в'язання, різьблення)*.

Привітаймо ж їх, діти. Вони розкажуть вам про своє мистецтво, а також будуть учасниками нашого свята і спостерігатимуть, які вправні рученята мають наші учні.

Ведучі по черзі представляють гостей, а ті демонструють свої чудові роботи.

Учитель:

Щиро дякуємо нашим гостям – невтомним майстрам – за їхню працю, за їхні розповіді. Бажаємо їм доброго здоров'я, щоб ми ще не раз змогли зустрітися і помилюватися їхніми роботами. А ми продовжуємо наше свято.

В залі присутні учні 1-5 класів. Отже, у нас є п'ять команд. Сьогодні ви покажете нашим гостям, чого навчилися на уроках мистецтва і трудового навчання. А темою нашого змагання буде „Український народний одяг”.

Ведуча 2.

Команда кожного класу отримує макет ляльки. Ваше завдання – дати їй ім'я, одягти та заспівати разом з нею веселу пісеньку. А шановні гості спостерігатимуть за змаганням та визначать переможців.

Оголошуємо 1 –й конкурс „Назвіть ляльку” .

Багато гарних імен мають українські дівчата. Давайте пригадаємо їх разом.

(Разом із залом ведучі пригадують українські імена дівчат: Марія, Оксана, Галинка, Катруся...)

А тепер завдання: Кожен клас на своїх місцях тихенько радиться і дає ім'я своїй ляльці та обирає найкращого „писаря”, щоб записав це ім'я на папері (виходять „писарі” і записують імена ляльок за столиком).

Учениця читає вірш „Біле поле полотняне”.

Біле поле полотняне,
Рівноткане, чисто пране.
А по ньому голка ходить,
За собою нитку водить.
Покрутнеться так і сяк –
Зацвіте червоний мак.
Зазирне і там, і тут –
Василечки зацвітуть.
Застрибає навпрошки –
Зажовтіють колоски.
А як пройдеться поволі –
Заряхтять листочки в полі.
Біле поле полотняне
Рушничком барвистим стане.

Ведуча 1.

Встане дівчина раненько, вмие личенько біленько та й починає чепуритися, коси заплітати. А українські дівчата мали гарне й довге волосся. Недарма ж, в народі казали:” Довга коса – то дівоча краса”.

Оголошується 2-й конкурс „Конкурс чепурух”.

З кожного класу обираються два учні, які заплетуть коси своїй ляльці. А поки триватиме конкурс, ми послухаємо рядочки поезії.

Мамин рушник

Мамин рушник – малюнок неначе.
Квадратик – то я, між стежинами скачу.
Зелені стежки і барвисті нитки –
То я у букетик збираю квітки.
Мамина вишивка – літо у хаті.
Мамину вишивку люблю читати.
Я вже поводитись вмію з нитками,
Вишию скоро пісню для мами.

На моєму рушничку

На моєму рушничку
Квіти, як у квітничку:
Ружі, сон, лілея біла.
А на мак ще й бджілка сіла.
Бджілка, бджілонька мала
Мед для мами принесла.

Ведуча 2.

Молодці, ось і причепурилися наші дівчатка. А тепер ми спробуємо вишити їм сорочечку. Діти, підкажіть, де на сорочці розміщували вишивку? (*Робота із залом*)

- Так, на рукавах, на комірі, на грудях та внизу. А чи знаєте ви чому? Та тому, що вірили наші пращури в те, що символічні знаки вишивки вбережуть людину від темних злих сил.

Запрошуємо з кожного класу 3-х учнів, які самостійно створять узор вишивки сорочки і фартушка для своєї ляльки.

Оголошується 3-й конкурс – конкурс „Вишивальниць”.

Перед вами штампики з різними фігурками; вмочуючи їх у фарбу, спробуйте, „вишити” або точніше, штампувати вишивку на сорочці та намалювати на фартушку.

Учні читають вірші:

Швачка

Я й собі так, як бабуся,
Шити геть усе навчуся.
Ось лиш трішки підросту,
Нитку в голку протягну,
Викрою собі спідничку,
Пасувала щоб до личка.
Блузку вишию рядочками,
Зелененькими листочками.
Та ще хочу фартушинку,
Як у мами, в горошинку.

Вишиванка

Вишиванку мати
Принесла мені.
Я вберуся в неї
У травневі дні
Як вберуся в неї,
Побіжу у гай.
Хтось побачить – скаже:
- Хлопчик, наче май.

Голка

Мов качка та, впірнає
Знов голка в полотно
В пірне і виринають
Волошки і льонок.
Допоможу я качці
Впірнати й виринають,
Вона ж мені допоможе
Сорочку вишивать.

Ведуча 1. - От і упоралися з вишиванням. Покажіть нам, які ж сорочки ви „повишивали”.

(Учні демонструють свої роботи)

Неодмінним елементом українського жіночого одягу є плахта – своєрідна спідниця. Ви можете роздивитися їх на стендах.

Оголошується 4 конкурс – конкурс „Ткаль”.

З кожного класу для участі в конкурсі запрошуються по два учасники. Колись плахти ткали на ткацьких верстатах, а ми сьогодні їх виготовимо шляхом переплетення кольорових паперових смужок. Викрійки лежать на столі.

А ще оголошується конкурс „Шевців”. Запрошуються по одному учаснику з кожного класу, який викроїть ляльці чобітки.

Ведуча 2. - А поки наші конкурсанти працюють, ми повідгадуємо загадки про ті інструменти, які допомагають людям виготовляти гарні і корисні речі. *(Робота із залом).*

Загадки

1. Всіх я обшиваю, сама ж, одягу не маю. *(Голка)*
2. Маленький, кругленький, а за хвостик не впіймаєш. *(Клубок)*
3. Кінь сталевий, хвіст шовковий. *(Голка)*
4. Два кільця, два кінця, а по середині гвоздик. *(Ножниці)*
5. Тримається подружка за моє вушко, стежинкою одною біжить вона за мною. *(Голка з ниткою)*
6. Товстий тонкого поб'є, тонкий що–небудь приб'є. *(Молоток і цвях)*
7. Дошки рвала, шматувала, на підлогу все кидала та не з'їла ні шматка, мабуть дошка не смачна. *(Пилка)*
8. Два брюшка, чотири вушка, що це? *(Подушка)*
9. Як називається інструмент, що робить дірки в стінах та дошка? *(Свердло)*
10. Не включає задній хід, ходить – бродить теплохід.
11. А зупиниш, горе – продірявить море. *(Праска)*

Ведуча 1.

Уже наші Катрусі і Галинки взулися в чобітки, одягли різнобарвні плахти. Дивіться, як вони погарнішали. А чи знаєте ви, які прикраси носили українські дівчата? Це були намиста, корали і дукачі, сережки і персні.

Оголошується конкурс „Вправні рученята”.

Запрошуються по два учні з кожного класу. Їм потрібно якнайшвидше нанизати виготовлені вашими товаришами намистинки і прикрасити свою ляльку.

Учениця читає вірш

Витинанки

Витинаю все, що бачу,
Схочу – все переінакшу,
Витну зайця так, що звірі
Витівкам його повірять.
Буде зайчик танцювати,
На сопілці вигравати
Зможе зайчик все, що схоче,
Навіть гору перескочить
Ляже спати на хмарині,
Наче на м'якій перині.
І присниться зайченяті
Рідний ліс, і мама, й тато.

Ведуча 2. - Молодці, справилися із завданням всі команди. І на завершення нашого українського вбрання – прикрасимо голівки ляльок-дівчаток чарівними віночками.

Оголошується конкурс „Сплети вінок”

З кожного класу запрошується по три учасники, які б зуміли швидко та гарно вирізати із кольорового паперу квіти та створити вінок.

Учениця читає вірш „Витинанка”

Немов відтворення серпанку,
З паперу вирізані всі
Ось перед вами витинанки –
Зразки чудової краси.
Легкі, прозорі, мов пушинки,
Цілком нагадують вони
Серветки, зірочки, сніжинки –
Казковий витвір давнини.
Готують їх і витинають
Здебільш до новорічних свят.
Ними ялинки прикрашають,
Панелі залів і кімнат.
Немов відтворення серпанку,
Ажурні витончені стрічки

Клеять на шафи і полички.
А ті, що мають форму кіл,
Кладуть під печиво на стіл.
Щоб їх навчитись витинати,
Для цього слід приготувати
Робочих приладів набір,
А в першу чергу треба взяти
Чистий серветковий папір.

Ведуча 1.

Ось і одягли ми наших „дівчаток”. Який же все-таки красивий український одяг. А тепер скажіть, шановні гості, чи вправні рученята у наших учнів та визначте найгарнішу ляльку.

(Слово надається гостям)

Учитель:

Час і нагороди отримати. Всі ви гарно попрацювали, створили чудові костюми для дівчаток – українок. То ж нагороджуємо кожний клас книжками, розмальовками та кольоровими олівцями, щоб у вільний від уроків час ви змогли б і віршика почитати, і помалювати.

Ведуча 2. - А тепер давайте разом, у нашому дружному колі, разом з вашими чудовими ляльками заспіваємо веселу пісню. Виступає шкільний ансамбль дівчаток „Росинка”.

Учитель. Ось і підійшло до завершення наше свято. А чи сподобалося воно вам, діти? А чи зрозуміли ви, які ж найбільші скарби має наш край?

Так, найбільші скарби нашого краю – це народні майстри, що своїми чудовими виробами дарують нам радість та величають наш український рід.

Наші учні приготували вам, шановні гості, невеликі подарунки – це писанки. Писанки дарують на щастя, на радість, на здоров'я найкращим і найдорожчим людям. То ж ми бажаємо ще і ще раз вам здоров'я і надіємося на нові зустрічі з вами.

2. Позаурочного захід «В гостях у музи»

(змагання-гра з інтегрованого курсу «Мистецтво», 6 клас»)

Наталія Лемешева,

*учитель образотворчого мистецтва
спеціалізованої школи I-III ст. № 20
(м. Черкаси).*

Проводиться для учнів 6-х класів з метою систематизації і узагальнення знань, одержаних на уроках візуального мистецтва. Дітям надається прекрасна можливість у процесі змагання показати свої знання древніх міфів Еллади,

творів Гомера, традицій і звичаїв Древньої Греції, досягнень культури і мистецтва; осмислити значення цієї дивної епохи в розвитку всієї цивілізації.

У вступному слові ведучий говорить дітям про те, що Цицерон назвав у свій час історію *«свідком віків, факелом істини, душею пам'яті, наставницею життя»*, а древні греки залишили майбутнім поколінням неперевершені зразки мудрості в міфах, легендах, у висловленнях, які стали крилатими.

Гра починається з приходу бога Аполлона і музи Клію, які вітають команди шестикласників «Артеміда» і «Ніка» й запрошує їх до залу.

Аполлон: Клію, богині, обридло з богами сидіть
На високім Олімпі.
На землю сьогодні спуститись схотіла
Премудрая Клію.
І свято історії мистецтва справить для всіх,
Хто бажає.

Богиня (учениця, одягнена в древньогрецькому стилі) представляє.

Високий ареопаг — журі (5 осіб — старшокласників) і звертається до них з такими словами: «Древні греки кращими людськими якостями вважали мужність (адже так не просто дати справедливу оцінку), благородство (тому вам не раз доведеться говорити слова схвалення для підтримки гравців), чесність (лише істинна перемога може принести справжню радість)».

Ведучий (Аполлон) пояснює умови змагання. У грі 8 конкурсів, із них 2 — підготовлені як домашнє завдання. Це конкурс ораторського мистецтва (переказ міфу) і конкурс малюнків. Умови останніх 5 конкурсів будуть пояснені в ході гри. Журі в своїй роботі використає такий протокол: (Див. табл.)

Назва конкурсу	Кількість учасників	«Ніка»	«Артеміда»	Бали	Сума балів
1. Плутослови	7 7				
2. Конкурс малюнків «Стародавня Греція» (3 мал.)	Всі				
3. Архітектурні стилі Древньої Греції	1 1				
4. Конкурс ораторського Мистецтва	1 1				

5.«Брейн-ринг» за крилатими виразами	7 7				
6. Конкурс капітанів	1+6 1+6				
7. Одягни музу	7 7				
8. Бліцтурнір	7 7				

Під звуки грецької мелодії богиня Клію звертається до глядачів і команд, запрошуючи почати гру.

Вам, що прийшли сюди до змагання готові,

Слово привіту свого я посилаю.

Зичу я вам, о сини Геродота:

Чесно борітесь під зводами храму Науки

І благородством чаруйте не менше,

Ніж битви жагою!

Хай подарує Великая Ніка

Тим перемогу, що достойніші є,

Хто вправність свою покаже.

Муза історії Клію

Запрошує Вас.

Держайте!

I. Ведучий оголошує конкурс плуто-слів.

Кожна команда отримує лист з іменами грецьких богів, але записи переплутані. Протягом 5 хвилин 7 гравців команди, підходячи до столу по черзі, повинні правильно записати імена богів.

дейсоноп   Посейдон

ірмедата   Артеміда

ремадте   Деметра

ланолоп   Аполлон

легосі   Геліос

ноідіс   Діоніс

анфаі   Афіна

тіфорада   Афродіта

ікна   Ніка

фомрей   Морфей

Команди отримують бали по кількості вгаданих імен богів(максимальна кількість – 10 балів).

II. Домашнє завдання — конкурс малюнків «Стародавня Греція».

Журі розглядає і оцінює малюнки, визначає три кращих. (результати оголошує в кінці гри).

III. Поки прибирають сцену — грецький архітектурний ордер.

Запрошують по 1 особі від кожної команди. Необхідно скласти схему грецького архітектурного ордену, дібрати і з'єднати розрізані пластинки. Час — 3 хвилини.

Команди отримують бали по кількості правильних відповідей (максимальна кількість – 3 бали).

IV. Домашнє завдання — ораторське мистецтво (інсценування уривку з міфу)

Переказ міфу за вибором гравця.

V. Брейн-ринг «Крилаті вислови».

Багато образних висловів із грецьких міфів стали крилатими й увійшли в наше життя.

На сцену запрошують по 6 осіб від кожної команди (асистенти вже підготували 2 столи з прапорцями). Ведучий називає ситуації, до яких можуть бути застосовані крилаті вирази, команди відгадують ці вислови. Гру починає команда, яка раніше натиснула на кнопку чи підняла прапорець. Якщо це відбувається одночасно, команди можуть відповідати письмово. Виграє команда, яка більше називає крилатих висловів.

1. Дуже брудне приміщення, а також значна занедбаність, безладдя в справах, що вимагає великих зусиль для їх усунення. Вислів став крилатим ще в давні часи. (Авгійові конюшні)
2. Провідна нитка, думка, головний спосіб, що допомагає знайти вихід із скрутного становища, розв'язати важку проблему. (Нитка Аріадни).
3. Дошкульне, вразливе місце. (Ахіллесова п'ята).
4. Кличка коня Олександра Македонського, котрого лише він зумів приборкати. Жартівливо так називають старого поганого коня (Буцефал).
5. У грецькій міфології богиня справедливості. Час, коли вона знаходилась на Землі, був щасливим. Вона покинула Землю в залізному віці і з тих пір під ім'ям Діви сяє в сузір'ї Зодіака. Як сказати по-грецьки: «щаслива пора»? (Вік Астреї).
6. Коли персидський цар Кір зайняв місто Прієнну, жителі покинули його, забравши з собою найцінніше. Лише Біант, один із «семи мудреців», пішов з порожніми руками. У відповідь на здивовані питання своїх співвітчизників він відповів, маючи на увазі духовні цінності: («Все своє ношу з собою»).
7. Як говорять про справи, що потребують надзвичайних зусиль? (Геркулесова праця).
8. Гора в Фессалії, де мешкали Аполлон і музи. Сукупність поетів. (Парнас).
9. Шлюб, одруження. (Пути Гіменей).

10. Нестримний гучний регіт. (Гомеричний сміх).
11. Розв'язати складну заплутану справу насильницьким, прямолінійним способом. (Розрубати Гордіїв вузол).
12. Під час бенкету цар Дамокл побачив над своєю головою гострий меч, який висів на кінській волосині. Вираз означає навислу страшну небезпеку. (Дамоклів меч).
13. Підступний дарунок, який несе з собою загибель для тих, хто його одержує; таємний підступний задум. (Троянський кінь).
14. Сміливі, зухвалі вчинки, які не завжди приводять до успіху. (Політ Ікара).
15. Величний вигляд, а насправді слабкий. (Колос на глиняних ногах).
17. Афоризми, цитати, влучні вирази, які стали часто вживаними приказками. (Крилаті слова).
18. Театр (Храм Мельпомени).
20. Спати. (Бути в обіймах Морфея).
21. Нестерпні муки внаслідок неможливості досягнути бажаної цілі, незважаючи на її близькість. (Танталові муки).
22. Вищий ступінь радості, щастя, блаженства. Увів Арістотель, який пояснив будову небозводу. (На сьомому небі).
23. Людина, яка над усе любить себе, милується собою. (Нарцисе).
24. Тривалі подорожі, пригоди. (Одіссея).
25. Прекрасний музикант і співак. Коли померла його дружина Еввідіка, він спустився в Аїд і так зворушив царицю тіней, що вона оживила Еввідіку. (Орфей).
26. Крилатий кінь Зевса, символ поетичного натхнення. (Пегас).
27. Відомий грецький скульптор закохався у створену ним статую прекрасної дівчини. Пристрасть виявилась настільки сильною, що статуя ожила. Як їх звали? (Пігмаліон і Галатя).
28. Священний вогонь, що палає в душі людини, прагнення до високих цілей у науці, мистецтві. (Прометеїв вогонь).
29. Предмет, що є причиною суперечки, ворожнечі. (Яблуко розбрату).
30. Вигук, що служить для вираження радості при якомусь відкритті, при несподіваній ідеї, думці. (Еврика!).

VI. Ведучий оголошує конкурс капітанів: «Хто з героїв міфів міг би сказати про себе такі слова»:

1. Завдяки мені помешкання людей стали світлими в найтемніші вечори. Це я допоміг їм побороти зимовий холод. За що ж цар богів і людей так жорстоко карає мене? (Прометей).
2. На жаль, пам'ять моя послабла, тепер, через стільки літ, я сам, хоч і збудував цю дивну споруду, заблукав у ній і не знайшов виходу. О, якби ви знали, скільки там коридорів, сходів, кімнат! Скільки фальшивих ходів і тупиків! (Дедал).
3. Досі болять кості і ниє спина! Хто б міг подумати, що блакитне небо таке важке! (Геракл).

4. Ви бачили, звичайно, мою статую. Скульптор зобразив мене на весь зріст зі знаком роздумів і стурбованості на лиці. Безперечно, мені було з чого впасти у відчай! У жахливий час я оголосив афінський демос. Я все життя боровся проти дуже сильного ворога. Карав його словом, а коли стала неминучою війна, то взявся за спис і прийняв нерівний бій (Демосфен).

5. Приємно, що й говорити, коли ім'ям батька назвали на віки безмежне море! Але як хотів би я, щоб цього не сталося. (Тесей).

6. Я люблю свою матір і люблю чоловіка. Але серце моє розривається від того, що не можу жити одночасно з ними обома. (Персефона). Не засуджуйте нещасного батька. Так, мені нікого обвинувачувати в загибелі сина! Знаю, знаю, людина не птах... Але незвичайно прекрасний створений богами світ, коли дивишся на нього з висоти! Вірте, людям стане підвладним небо! (Дедал).

7. Горе... Горе мені! Дочка зрадила батька й втекла з ненависним чужоземцем. Немає в мене більше дочки. І нащо я дозволив їй учитись чаклунству? (Ерет).

8. Афіняни, я впізнав у морській далині корабель! О краще б очі мої старі осліпли, ніж бачити цей страшний колір вітрил! Мій син загинув... Будь проклята клята потвора! Жити більше не хочу й не можу! (Егей).

9. Обманом розлучили мене з улюбленою дочкою! Тож нехай зів'януть усі квіти, засохнуть усі дерева, вигорить трава! Верніть мені дочку! (Деметра).

10. Не засуджуйте нещасного батька. Так, мені нікого обвинувачувати в загибелі сина! Знаю, знаю, людина не птах... Але незвичайно прекрасний створений богами світ, коли дивишся на нього з висоти! Вірте, людям стане підвладним небо! (Дедал).

11. Горе... Горе мені! Дочка зрадила батька й втекла з ненависним чужоземцем. Немає в мене більше дочки. І нащо я дозволив їй учитись чаклунству? (Ерет).

9. Афіняни, я впізнав у морській далині корабель! О краще б очі мої старі осліпли, ніж бачити цей страшний колір вітрил! Мій син загинув... Будь проклята клята потвора! Жити більше не хочу й не можу! (Егей).

10. Обманом розлучили мене з улюбленою дочкою! Тож нехай зів'януть усі квіти, засохнуть усі дерева, вигорить трава! Верніть мені дочку! (Деметра).

VII. Конкурс Аполлона - одягни музу.

Аполлон: Ви знаєте, що кожна із 9 муз має свої атрибути, наприклад в руках у Кліо сувій пергаменту. Тож ваше завдання одягнути музу в стародавній грецький одяг і дати в руки її атрибут.

Уранія (дерев'яний циркуль), Калліопа (намащена воском дощечка і паличка), Ерато (ліра), Евтерпа (флейту), Талія (комічну маску і тимпан), Мельпомена (трагічну маску), Терпсихора (арфу), Полігімнія.

Команди отримують бали по кількості представлених муз (максимальна кількість – 8 балів).

VIII. Підбивши підсумки ведучий запрошує команди на бліцтурнір.

№	Питання	Відповіді	«Афіна»	«Ніка»
1.	Коли в Древній Греції ніхто не воював?	Під час Олімпійських ігор.		
2.	Коли війну виграв усього один кінь?	Троянський кінь під час Троянської війни		
3.	Що означає ім'я каменю «Омфал»?	«Пуп землі»		
4.	Що таке «грецький вогонь»?	Горюча рідина		
5.	Перелічіть які витвори із «семи чудес стародавнього світу» є Давньо Грецькими .	Статуя Зевса, Олександрійський маяк, колос Родоський, храм Артеміді в Ефесі.		
6.	Хто створив статую Зевса в Олімпії?	Фідій		
7.	Кратер, килик, леків це?	Типи судів		
8.	Як називається Грецький кремль?	Акрополь		
9.	Як інакше називались греки в історії?	Ахейці, елліни		
10	Що таке «пісня козлів» (з грецької)?	Трагедія		
11	Що означає слово «комедія»?	Пісня веселих поселян		
12	Що таке Пропілен?	Вхід в Акрополь		
13	Що в Греції називали «школою для дорослих»?	Театр		
14	Що входило в грецьке п'ятиборство?	Біг, стрибки в довжину, метання диска, списа, боротьба		
15	Де проходило змагання колісниць?	На іподромі		
16	Як називалась рада старійшин?	Ареопаг		
17	Що подарувала богиня Афіна місту, який став носити її ім'я?	Оливу		
18	Як називалась Південна Греція?	Пелопоннес		

19	Як називався квартал в Афінах, де жили гончарі?	Керамік		
20	Як називалась ринкова площа?	Агора		
21	Яке місто називали «матір'ю наук і мистецтв»?	Афіни		
22	Як називалась школа у Древній Греції?	Гімнасій		
23	Як називалась школа Арістотеля?	Ліцей		
24	Як називалась школа Платана?	Академія		
25	Політичний діяч, який уміє красномовно виступати?	Оратор		
26	Перший автор байок «Ворона і Лисиця». «Вовк та Ягня»?	Езоп		
27	Напівлюдина, напівкінь у грецькій міфології?	Кентавр		
28	Хто сказав: «Не нашкодь хворому»?	Гіппократ		
29	Головна будівля Акрополя?	Парфенон		
30	Типи грецьких ваз.	Червонофігурні, чорнофігурні		
31	Як називався вази з двома високими ручками, які призначалися для зберігання масла та вина?	Амфора		
32	Із-за кого почалась Троянська війна?	Єлени, дружини спартанського царя Менелая		
33	Як звали древньогрецького легендарного співця?	Орфей		
34	Герой древньогрецьких міфів, який здійснив 12 подвигів?	Геракл		
35	Як називався велетень з одним оком на лобі?	Циклоп		
36	Хто подарував людям вогонь?	Прометей		
37	Священний птах богині Афіни?	Сова		

38	Де були створені архітектурні колони?	У Коринфі		
39	Як називалась грецька паличка для письма?	Стиль		
40	Відомий автор комедій?	Арістофан		

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом ЧОІПОПП
Зам. № 997 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1